

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

Uvod.

To bil je dan, kot ni v mladosti enakih se mi več rodilo. Spominjaš, duša, se bridkosti — kako si bila žalostna?

Ni solnce božje ti svetilo, ni zvezde bilo v tvoji noči, nikjer nobeno tolažilo na vrtu tvojem klilo ni.

O, kje si človek? Dej, potочи v trpečo dušo kapljo leka! Kar stihov sanja v srčni moči najglobljih — tvoja bodi čast!

Tako sem klical. A ni jeka ni bilo čuti mi mogoče. Vsak vir se v reko svojo steka, le sebe ljubi slednja stvar.

Pa sem ostavil selske koč. In hrepenenje me je gnalo v tujino daleč. Misli žgoče tujina morda pomiri.

In šel sem v jasno katedralo. Oltarjev morje — sveta groza! — v oči mi je zablesketalo — Pokleknil sem pred Tvoj oltar.

In tam sem, Mater Dolorosa, zagledal Tebe — v križ uprto, kot tajna roža, kot mimoza zaprla plahi si pogled.

V naročju Sina — bitje strto ... Pekočo solzo v srčno rano v Njegovo silno in odprto izplakala si pred menoj.

Kot bi vprašala tihovdano: Li kje je večja bolečina? Li kje gorje ti hujše znano? Povej! potem pa toži sam.

Ah! umorili so mi Sina; oči so moje kot potoki; največja radost in edina, edina moja — mrtva, glej!

In gledal sem ... In dan v globoki zasvetil moji je bridkosti; in, kot postrv se gladka roki, izvila se je bol mi vsa.

To bil je dan, kot ni v mladosti enakih več mi prisijalo. Spominjaš, duša, se sladkosti, kako si bila radostna?

Naj torej Tebe z vneto hvalo — — vem, niso verzi Tebe vredni — a žalost Tvojo bridkozalo naj vendar verzi pevajo!

Ko dan se nagne mi poslednji, nemara spomniš teh se stihov? Pa se prikažeš duši bedni s tolažbo, Mater Dolorosa.

I. Spev.

Poslednja pomlad v Nazaretu.

Solnce zlate jutranje pozdrave sévalo je v mesto nazareško: Zdrava bodi, roža galilejska, zdravo bodi, mesto ti nebeško!

Pozlačeni gorski so vrhovi v Joahimov dom strmeli doli, zameknili so se vanj iskreno, zaljubili, kakor še nikoli.

Bitji dve so v njem občudovali: Glejte čudo, dvojno čudo živo! Prvo kakor solnčni vzhod mogočno, drugo kakor vesna ljubeznivo.

V meji so akacije vzdrhtele, z njih cvetovi so se beli vsuli, kakor da bi vstali z njih krilatci, ki vso noč ob domu so prečuli,

V gozdu pa je grlica zapela vednolepo svojo pesem v molu, kakor sladek vonj oranžev zlival grličin se glas je naokolu.

Sin je slušal ... in se v oknu dvignil: — Čuješ, Mati, grlico mi peti? Trideseta se pomlad praznuje in poslednja moja v Nazareti.

Materi je v dušo priskelelo to nenadno napovedovanje: Komaj ena je spomlad minila, ako več — ne ve ljubezen zanje.

Slušajoč je v okno pristopila: Kaj se zlega po samotnem dolu ... Lepa pesem bila je pomladnja, a skrivnostna, tiha pesem v molu.

In srce je materinsko pletlo
skrbne misli v slutnjo neveselo,
ali prsti so deviški vili
bele niti v oblačilo belo:

Obláčilo dražestno,
kakor jagnje zalo!
Kóga, kóga krilo boš?
Ko bi znalo!

— Kaj da ne bi vedelo!
Njega jaz bom krilo,
Njega, ki ustvaril je
tvojo svilo.

Obláčilo svilnato,
kakor limbar belo!
Ali boš čez vesne tri
še blestelo?

— Glej, oblake! Kak so vsi
beli na višavi;
če jih solnce pozlati —
so krvavi . . .

Obláčilo biserno,
kakor zarja tkano!
Ali te bo mnogo let
nosil vdano?

— Spletaj, spletaj svilno nit,
Deva čarovita!
A ta leta? Bolje Ti,
da so skrita . . .

Trikrat spet je grlica zapela.
kakor da bi Njej prerokovala;
ali Mati ni umela ptice,
upala je in se tiho bala.

In zazrla se je zopet v Sina:
Kakor nébes ti pogledi modri,
kakor solnce to prejasno čelo,
kakor žarki ti rumeni kodri.

Bi vprašala ga z vprašanjem vdanim:
Kdaj zalije solza te poglede?
Kdaj zasenci kri to jasno čelo?
Kdaj te kodre roka kruta zmede?

Pa ni mogla. Mislim sta božanskim
posvečena bila dan in leto;
le oči so govorile same,
vse obličje razodelo sveto.

Sin je videl v dušo materinsko.
Rad pred Njo bi lepše dni razgrnil —
ali Oče! — Oče drugih hoče . . .
In v nebo je tih pogled obrnil.

Lahna, kakor pajčolan prozorna
Mu nebesna bila je zavesa,
da je videl zvezde, ko so spale,
da je slišal dihati nebesa.

In obličje mu je zažarelo.
Glej! z Očetom Sin se pogovarja . . .
Pa pogledal spet je proti zemlji,
zatonila spet je divna zarja . . .

Tam pod oknom trta. A pod trto
trn poganjal je kali pomladnje.
Kadar vzraste — trto vso preplete,
sok izpije ji do kaplje zadnje.

In Gospod je sklonil se do trte,
kakor da je trti sam podoben,
kakor da je trta Mu podobna.
In zamislil se je v sen resnoben:

— Žlahtna trta, vinska trta,
blagoslavljam te!
Kot kraljico sredi vrta
jaz pozdravljam te!

Ti postaneš plemenita
izmed vseh dreves;
kaplja tvoja čudovita —
vreclec iz nebes.

Vinska trta — moja slika!
Sladek tvoj napoj,
vsaka pila bo mladika
združena s teboj.

A brez tebe — žive trte
kak živele bi
vse mladike . . . bilke strte
ovenele bi — — —

Stresle so se trti veje,
sok iz nje vzkipel . . .
Srečna trta! Saj umeje,
kaj je Bog velel.

A na polju v zibelki zeleni
dih zazibal je pšenične klase.
In s pogledom jih Gospod je milim
blagoslovil za nesmrtné čase.

Mlado pólje Ga je razumelo,
milijonsko zašumelo hvalo:
Tvoji bodo naj pšenični klasi,
kar do konca dni jih bom pognalo!

* * *

Zor večerni je zasnil v sobi.
Z vrat sekira se je zablestela,
Jožefova bila je tesarska —
komaj, komaj lahno zarjavela.

V zimi še je mož pravični tesal
dva tramova cedrova rumena . . .
Kaj iz njih bi stesal, da iz rok mu
ni sekire vzela bela žena?

Skrb očetna šla je z njim počivat.
Ali vdanost še po sobi sije,
kakor da so rožo presadili
v drugo prst, da lepše zopet vzklije.

Ni zaplakal plač v družini sveti,
ko je vstala prva jim ločitev:
Eno sámo, eno je potrebno —
Bog in božje volje izpolnitev.

A ločitev zdaj prihaja druga,
hujša nego grenka vsa slovesa,
kot doslej je videla še niso
in poslej ne bodo je nebesa.

Tiho, tiho, hiša nazareška!
Mrak po tebi črni plašč odeva,
mlad pastir se s čredo vrača v mesto
pa si pesem hrepenečo peva:

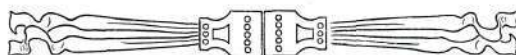
— Povejte mi rose,
ve rose prečiste,
kaj nam Rešenika
rosile še niste?

Povej mi, danica,
danica večerna,
li skorože duša
zagleda ga verna?

In pastir je lahko noč zatrobil,
da so v gnezdih zballi se golobi:
Kak bi mogli lahko noč zaspati,
ko jim táko bučno pesem trobi!

Doli v mestu dom so Joahimov
napolnili tajnostni šepeti —
Ali v sobi dihale molitve?
ali v oknu so drhteli cveti?

(Dalje.)

Jezerska roža.

Fantazija. — Spisala Lea Fatur.

Na jezeru pod planino sanja jezerska roža. Tiho je jezero, ne gane se, ne moti rože v sladkih sanjah. Okrog nje plavajo široka zelena peresa, visoko, tenko stoji bičje ob robu jezera.

Tiho je jezero. Le včasih se zaziblje globoko v temnem dnu. Zelene podvodnice pomolé vun glavice, gledajo v svet, na rožo, jezerskih cvetk kraljico. Kaj se tuji hladni globini, komu cvete tako sama? Bujno je življenje v dnu jezera. Po mehkem mahu se igrajo žuželke in školjke, zlatoluskinaste ribice plešejo, lazijo raki, plavajo batoglavci. Roža pa tako sama na površju. Ona pač uvene pod solničnim žarom. Zakaj gleda v svetlo, paleče solnce? Bela, krasna sanja jezerska roža . . . Vzduh je topel, nebo modro, planina visoka. Ozka stezica vodi k jezeru. Po njej prihaja mlad potnik, zagleda rožo, zahrepeni po prekrasni . . . Toda zaman steguje roko. Strogi stražar, stoji tu bičje — globoko je jezera zeleno dno. V solncu se svetijo prosojna krila kačjega pastirja, priletavajo zlatopisani metulji. Šepečejo roži o veliki vodi, ki pôlje nemirna, neomejena, ob kateri ni stražečega bičja . . .

Jezerska roža se ne gane. Razprostira belo krilo, gleda v solnce. Ono izliva morje svetlobe nad njo . . .

Omamljena zapira čašo, se pogreza v jezersko dno. Nad jezerom pa veje še sluh o prelepi. Bičje šepeče potniku o čisti, nepristopni . . .

*

Poslušam potnik in se spominjam tebe — Mira. Bela roža si bila na jezeru življenja, skrita v nepristopnem bičju svojih čednosti. Obletavali so te pisani metulji, prihajali so k tebi potniki . . . Nobeden ni izmamil bele rože iz zatišja — —

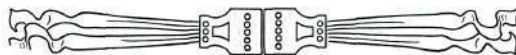
Visoko so stale lilije na vrtu. Sestra med sestrami, si hodila ti med njimi. Željan miru, ki je vel okoli tebe, sem te prosil ljubezni . . .

Molčala si — utrgala lilijin cvet. Listič za lističem je padel iz cvetne čaše, lepote oropano si mi podala . . . Mira, kaj pomeni zagonetni odgovor? . . .

Zazvonilo je v krilu planin, v samostanu . . . Z nadzemskim smehljajem na belem licu si pokazala tja — —

*

Rad stojim ob jezeru, gledam čudokrasno rožo. V solnce se ozira, njemu cvete, odcvete. Tako cveteš tudi ti, Mira, moja bela roža, v samostanskem zatišju večnemu Solncu . . .

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

II. Spev.

Sin se poslavlja.

jezero genezareško
ribiči so vrgli mreže,
a nobena, glej, nobene
mreža ribe ne doseže.

Jezero, življenje naše,
ti zeleni grozd ob gori!
Čolnič plava naš brezskrbno
po kristalnem tvojem dvori.

Kam si skrilo ribe svoje
z biseri nam obložene?
Dolgo noč smo jih lovili —
ulovili pa nobene.

— Jezero sem še bogato
v globočini riboviti,
ribiči pa ste nespretni —
boljši ribič mora priti . . .

Iz Damaska v mesto Ako
šla je trudna karavana;
kakor reka valovita,
od brodovja razorana.

Jezero jim je postreglo:
In napili se velblodi,
potniki pa so počili,
da jih jutro dalje vodi.

— Gora Hebron, nada naša!
Kdaj nam vrneš dan iskren?
Kdaj pokažeš žarko sonce
izza snežnih nam slemen?

Utrudila pot nas dolga,
naveličal nas je mrak.
Glej! prezeble roke naše,
in otrpnjen naš korak.

Karavana, karavana,
mráz in mrak te muči;
koprníš po žarkih gorkih
in po večni luči.

A ne prašaj gore Hebron,
kdaj ta luč prisveti?
Le Kalvarija bi vestno
mogla razodeti.

A še sniva smrtne sanje
daleč za gorami.
Vprašat! bilo bi predaleč.
čakaj! da se vzdrami. —

Čakati pa je predolgo.
In odšla je karavana,
kakor reka valovita,
od brodovja razorana.

Tisti čas je v Nazaretu
Joahimov dom ostavljal
Sin — v slovesu mirnem, toplem
z Materjo se je poslavljal.

Že dan se moj zori!
Od žarkov sevajočih
krvava okna, glej,
kot od solzâ pekočih
objokane oči.

Z ljubeznijo odkrito,
veliko, čudovito
nikjer nobena stvar
ne bo me več ljubila,
kot ti si, Rajskomila,
ljubila me vsegdar.

Ne bom več čul besed
milobnih tvojih, vernih,
a slišal mnogokaj
sirovih in nezmernih,
ko pojdem skozi svet.

Še bodo gnezdo ptice
in svoj brlog lisice
imele kakor prej;
a jaz bom, Mati, tožil:
Kam glavo bi položil
utrujeno poslej.

Temna senca v sobo plava,
kakor slepa s prsti sega;
ko nikjer ni zanjo mesta —
pa globoko v dušo lega.

Kakor s solncem mlada vesna,
kakor z vesno sonce čisto,
dve sta srca se spojili
in trpeli žalost isto.

Upala je kakor Mozes,
upala je brez nadeje,
vendar Mati je prosila
Sina srčno in srčneje:

Še leto vsaj
ohrani Te
moj tihi raj!

Če leto ne,
pa mesec vsaj!
Če mesec ne,
pa teden vsaj
ohrani Te
moj tihi raj!

Ni leta, ni ga tedna.
Ta ura je poslednja,
izbrana vekomaj.
Ustavi srd oblaka,
ko vlije se iz mraka —
ne more več nazaj.

Posekan že je les
za križ Odrašenikov,
spletena krona že
za kralja mučenikov
iz trnovih peres.

Že Oljska gora plaka,
in Cedron kri pretaka
na vrt Getzemani;
Kalvarija tihotno
pa sniva smrt sramotno...
Samo še mene ni!

Molk. Kot v gozdu kadar kanja
golobico zgrabi v hipu:
Par trepetov silnih s krili —
in že v zadnjem mre utripu.

Spet je Mater Simeonov
meč presunil bridkosmelo,
kri je v srcu ji zaplala
in obličje prebledelo.

Kakor noč na morju čarna
ta napoved je skrivnostna,
a umela jo je duša
materinska prebridkostna:

Da moraš iti, vem.
A take smrti vsaj,
moj Sin in moje vse,
ne voli vekomaj!
Besedo si dejal —
in celi svet je stal.
Moj sin! Moj Bog!
Besedo reci spet —
in rešen ves bo svet.

— Da! Bila bi dovolj
le ena jim beseda,
dovolj en žarek sam
iz mojega pogleda
in ena hipna bol.

A kaj bi svet govoril?!
Saj ni veliko storil:
le „bodi!“ je dejal —
in svet je bil odrešen.
A jad še ni utešen,
ko ni ga sam prestal.

Ko bom na križ razpet,
oblit od krvi čiste,
pokleknejo pod križ:
Zahvaljen bodi, Kriste,
da si odrešil svet!

Ne vsi! A milijoni,
pod križem se jih skloni!
Če križa ne bi vzel,
stoteri komaj vdano
stopili bi za mano —
še bolj bi svet me kled.

Tam pod oknom v oleander
dvoje ptic je priletelo;
veje v okno so zadele,
kakor jok je zazvenelo.

Pa sta v rožni grm zbežali
— roža se je z veje vsula —
prva zgoraj, druga spodaj,
prva pela, druga čula.

Tožna pesem! A kateri
ptici je pri srcu huje?
Ali tej, ki pesem poje?
Ali oni, ki jo čuje?

Grozen konec! Ali kóga
bolj pretrese bolečina,
ko bo križ na gori dvignjen?
Ali Mater? ali Sina?

Če mora Sin trpeti,
če moraš ti umreti,
še Mati gre trpet,
še jaz naj grem umret!

— Trpeti ti je dano,
a ne umreti z mano!
Ko šel človekov sin
po trnovi bo poti,
ti pridi mu naproti —
nedolžni cvet edin.

Kako naj tvojega
trpljenja dan izvem,
v samoti sama tej,
zakrita vsem ljudem?

— Ko tretja ti pomlad
Veliko noč oznani,
ko smokev tretjikrat
zacvete na poljani —
pohiti z rodnih trat!

Sedaj jih sam ostavljam
in tebe blagoslavljam
in tiho krajino.
Mir tebi, žena, bodi!
Naj Oče milo vodi
ločitev najino.

Izprememba neizprosna!
Kaj je rekel? Žena! Žena?
Vedno bila sladka Mati,
danes žena — zapuščena.

Vez je sveto, vez družinsko
strl z imenom enim samim.
Kje so rajski vsi trenutki?
Tiho! Več jih ne predramim.

In na prag ga je spremila.
Dalje mogla ni od hiše:
Hujša bol na tihem plaka,
kakor v grobu in še tiše.

In odhajal je brez spremstva
po soteski ezdreolski;
griči v zarji so žareli,
kot makovi rujni poljski.

Z Njim je skrito šlo božanstvo
in ubošstvo mirnovdano;
drugega ni vzel od doma
nego krilo celotkano.

Glej, Gospod nebes in zemlje —
pa gre služiti svetu vsemu.
Glej, nobene nima stvarce —
pa vse stvarstvo last je Njemu.

Rodna okna, rosna okna
zrla so za Njim s solzami,
kakor zrla bi za solncem,
ki zahaja za gorami . . .

Nazaret, o Nazaret!
Nisi znal:
Stvarnik sam je vrsto let
v tebi kraljeval?

Nazaret, o Nazaret!
Kdo je kriv,
da tvoj Kralj odhaja v svet
mimo zornih njiv?

Nazaret, o Nazaret!
Kak si nem —
Ustom tvojim ni besed,
ni solzâ ni očem.

(Dalje.)

Mladosti.

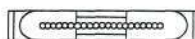
Zložil Vek. Remec.

Izgini, noč, vsa žalost v večnost vtini,
veselja, žarke luči duša hoče —
k trpinu v blesku zore vzhajajoče,
mladost, kraljica mojih dni, se skloni!

Po tvojem zlatem čaru milijoni
iztezajo roké trepetajoče,
s teboj srce prepeva in se joče
in hrepeni po sreči — tvoji kroni . . .

Glej, moja duša mračno je svetišče,
v katerem up kot drobna luč trepeče,
da v njem še težji je, temnejši mrak!

A v žaru sanj, ki duh jih v tebi išče,
up zaplamtí in v solncu tvoje sreče
je jasen cilj moj, lahek moj korak!

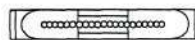
Vagabund.

Zložil G. Koritnik.

Na bledih ustrnah mrzel smeh
in v duši ogenj in bolesti —
postavil sem si dom na cesti
kot kralj na zraku in smeteh . . .

Božanski nektar oživi
cvetoči vrt ljubezni sladke,
poljubljal bom obraze gladke
cesarskih kronic brez strasti.

In še šaljivec bom postal,
ustavljal bom ljudi ob cesti,
pel pesmi o ljubezni zvesti
in vzorih čistih kot kristal . . .

„Kakšne skrivnosti sta pa imela z gospodom adjunktom?“ je izpraševala doma mama. „Julka vaju je pa gledala skrivaj iz veže.“

„Vedno je na preži,“ se je nasmehnila Mira, ponosna na svojo skrivnost, ki je ni zaupala nikomur.

Vesel in ponosen je bil pa tudi dr. Osat. Še bolj pokoncu je korakal po svoji sobi, si vihal brke in gladil brado; da pa je zrcalo tako prašno in nesnažno, to ga je navsezadnje vendarle ujezilo. Istina, človeku ni dobro samemu biti. (Dalje.)

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

III. Spev.

Sama.

Doslej je leto sleherno
kot en trenutek sam hitelo,
sedaj trenutek sam je dolg,
kot da bi leto bilo celo.

Ni Ane, blage matere,
ni več očeta Joahima,
ni Jožefa — ni ženina,
in tudi Njega — Sina nima.

Nikogar ni, da v eni vsaj
besedi ž njim se duša sklene,
nikogar ni, da eno vsaj
mu težko misel razodene.

Imajo veje veter svoj,
da ž njimi dolgo v noč šepeče;
imajo viri bister val,
da bajke pravi jim šumeče.

In zvezda najde jezero,
da v njem se celo noč zrcali;
in da se morje pomiri,
zažene silno se k obali.

Le Porodnica božja, glej,
samotne sama dni sameva;
preblažena med devami —
in vendar kakor zadnja deva.

Le zlata ptica rajčica
na vrt ji včasih pride pevat
in o samoti tajnostni
visoko pesem razodevat:

— Samota, ljubljenska moja!
Ti brezno čuvstev globokih,
ognjišče misli visokih,
kraljica tihih noči,
družica blaženih dni!

Samota, ljubljenska moja!
Ko tebi javlja se duša,
naskrivnem Večni poslušaj;
ko duša sama molči,
pa Večni sam govori.

Samota, ljubljenska moja!
Trenutki tvoji so tihi
nevidni božji navdih.
Le še me, le še navdihuj!
O svet, kako si mi tuj!

In rajčica zbeži naprej
oznanjat spev po širnem sveti.
A kdo ga lepše bo imel
od Deve v tihem Nazareti?

Kar misli v srcu ji živi,
v samoti so se ji rodile;
kar ve skrivnosti vzvišenih,
v samoti so se ji razkrile.

In ve, zakaj je zabljena,
osamljena med vsemi:
Najzalse rože zacveto
najrajše v mirni nočni temi.

Zastrla si je okno spet.
Pogledi niso več sijali
drugam ko v dušo Devino,
kjer so spomini lepi spali.

Ko bila še je deklica.
Ko niso zanje znale tuge,
in ona zanje znala ni
drugače, ko je zrla druge.

Kako je bilo krasno
pomladno jutro tistikrat,
in solnce v čistem žaru,
kot bi žarelo prvokrat.

In čudotajni dihi
od libanonskih sli so palm.
A jaz na samem v sobi
molila jutranji sem psalm:

Mogočni Bog!
Daj srcu milosti,
užgi ljubezen vročo
s plamenom dvojnim v njem.

In prvi plamen Tebi
in drugi plamen Tvojim
naj plameni stvaram.

In duši moji daj
kot ptici vitkokrili
peruti lahni dve:

Ponižnost višje k Tebi,
pohlevnost nižje k Tvojim
naj vodi me stvaram.

Osreči moj pogled,
da skoraj že bo gledal
obljubljen blagor Tvoj.

Naj vidim vsaj Devico,
ki nam Odrešenika
rodi velikega.

Naj roka moja streže
in moje naj koleno
pokleka v prah pred njo.

Ohrani tempelj sveti
in brani ljudstvo svoje,
Mogočni Bog!

In hram se je zasvetil,
kot da bi mimo šla pomlad;
in nekaj zašumelo,
iz okna vstal oblak je zlat.

In iz oblaka mi je
nadangel zablestel...
„Češčena...“ je pozdravil,
sporočil vest in odšumel.

A danes ni nikogar.
Le solnčni žar prisveti v hram.
„Ti zapuščena!“ pravi
in rajše sevati gre drugam. — —

In vstala je in šla na vrt.
Strmela v lilije — družice,
in one vanjo: Pa zakaj
ni več veselo tvoje lice!

Zakaj se k nam ne nagneš več?
Ne spletaš več nas v vence zale?
Razkrij, Kraljica, nam srce!
Še me s teboj bi žalovale.

O lilije prečiste ve,
kaj vedele še niste ve:

Da Njega ni med nami več,
ki ljubil vas je ves goreč?

Ko sladki vaš je duh kipel,
kako je rad med vas hitel!

In enkrat — čudovit spomin! —
na vrt je k meni stopil Sin.

Nabrala živih biserov:
povila belih sem cvetov.

Pa ko mu beli venec dam,
previl se Mu je v trnje sam.

Natihem zaihtela sem
in v sobo pohitela sem.

Glej, ženin moj: Od rož je bil,
pa v trn se venec je previl.

Bojim se, Sin bo šel terpet,
ne vrne več ga nama svet.

Če ni to res, povej moj Sin,
če ni to znamenje z višin?

Nikar, nikar mi ne zdihuj,
kaj pisano je, Matí čuj!

In Sin je sveto pismo vzel,
Tobijev list je bral vesel:

In ko je z ravno tega mesta
ozirala se po prihodu;
zagledala je že oddaleč
in hipoma spoznala
dohajajočega je sina.
In tekla in povedala
je možu svojemu, rekoč:
Glej, tvoj sin pride! — — —

(Tob. 11, 6...)

Da vrnil bi se ji sedaj!
Ostavila je rože čiste,
stopila spet v samotni hram
in odgrnila svete liste.

Iskala je, kje najde spet
nekdanje sveto tolažilo,
a drugo mesto se odpre,
še bolj je k srcu se privilo:

Ne imenujte mene — Lepe,
a imenujte le me — Grenko!
ker me je Vsemogočni silno
napolnil z žalostjo.

Od tod sem polna šla a — prazno
Gospod me je nazaj pripeljal.
Kaj imenujete me — Lepo,
ko me ponižal je? (Rut. 1, 20...)

In mislila je v davni čas.
Kako Noéma, tožna vdova,
se vračala je v Betlehem
brez dragih svojih in brez krova.

Kako so v hipu vse žene
iz celega se Betlehema
prikazale na prag strmeč:
Je-li to tista še Noema?!

In ko bi danes Nazaret
Devico videl zapuščeno,
začuden bi popraševal:
Poznate vi? Poznate ženo?

Kaj ni to tista lepa hči?
Ni žena rajnega tesarja?
In mati Sina, ki o njem
že slednja vas se pogovarja?

*

Utrudil jo je žal spomin.
In sen oči ji je zastražil;
in v sanjah angel s kelihom
pred njo je stal in jo tolažil:

Z Noemo si ponižana,
a z njo ne pojdeš vekomaj,
z Judito boš proslavljena.

Ti slava si Jeruzalema,
Ti si veselje Izraela,
Ti čast si ljudstva našega!

In roka je Gospodova
Te potrdila, vekomaj
Ti boš oblagodarjena.

(Jud. 15. 10...)

Iz sanj je utolažena
junaško vstala kot Judita;
nebeška vdanost, sveti mir
v obličju bila sta razlita.

Molila rok je sklenjenih,
molitve dolge, zatopljene,
da prve že ugašale
na nebu zvezde so rumene.

In skozi okno lunin svit
v obličje ji je sveto šinil,
kot v raj bi prepovedan zrl,
ustrašil se — in bled izginil...

Poslej so dnevi tekli vsi
kot med gorami čisti viri;
nikamor v svet ne vidijo,
a se nebo nad njimi širi.

Življenje Njeno — skrit zaklad
in zakopan ob cesti prašni,
kjer mnogi mimo hodijo,
nevedni, trudni, siromašni.

In misel njena — žarek zlat,
ki vedno isto pot prihaja:
od solнца zvezdi nosi luč,
od zvezde zopet k solncu vstaja.
To solnce pa je — božji Sin,
ta zvezda — Mati bolečin.

(Dalje.)

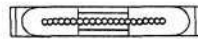
Bolni materi.

Zložil Anton Cvet.

Vse razorano ti je čelo,
rdečice nima tvoj obraz,
upognjeno telo in velo —
kako te je izčrpal čas...

Ne! Jaz sem s križi te oprtal,
jaz srkal sem iz lic ti kri,
jaz gube ti na čelo črtal —
jaz krčil ti življenja dni.

Ničesar tebi ni ostalo,
izpil sem kri ti in mladost...
In kaj prejela si v zahvalo?...
Bolezen, starost in bridkost...

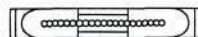

Z bičem in lekom.

Zložil Anton Medved.

Tiho pride in udari
z bičem Bog po umni stvari,
da se zdrzne, da se zvije,
glasno na pomoč zavpije.
In pomoči ni za njo?

Tiho pride in ozdravi
vzdihujočega v težavi
isti Bog s hladilnim lekom
šepetaje, da s človekom
mora delati tako.

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

IV. Spev.

V Kani Galilejski.

Včasih pa je živ spomin na Sina
Materi pred dušo se razgrnil;
upajoč je zrla proti vratom,
kakor da bi se ji skoraj vrnil.

Včasih je na vrtu drzen veter
oleandre šumoma zamajal;
naslonila se je proti oknu,
kakor da bi glas Njegov prihajal.

A nekdanj je šel nekdo pod oknom
in potrkal in postal pred vrati.
Za trenutek se je vzradovala:
Pridi v miru! vzkliknila je Mati.

Ni ga bilo. Le sorodna duša,
tam iz Kane se je k Njej zatekla,
kakor jagnje k ovci se zateče,
in s smehljajem ji je krotkim rekla:

Odpusti mi dobrotno,
da stopam, sestra moja,
v svetišče to samotno!
Čuj, eno prošnjo vdano:
Nevesta sem — na svatbo
te vabim v našo Kano.

— Nevesta si, Suzana?
Raduj se, ti devojka,
od sreče negovana.
A žene zapuščene
nikar ne vabi v svate,
nikar ne vabi — mene!

Brez tebe tega dneva
ne jaz ne ženin Simon
prerajati ne smeva.
Nikar se več ne brani,
Marija, sestra moja,
dej, naj te vidim v Kani!

— Kaj hoče ženitnina,
ki nisem je ljubila,
ko sem imela Sina!
Pa naj zbudi se želja
po njej, ko Sina nimam,
ko nimam več veselja?

Poslušaj vest veselo:
Iz Mágdale je snoči
tvoj Sin došel v Arbelo.
Ni daleč pot mu v Kano;
še Njega ti povabim.
Sedaj pa pojdeš z mano?

— Sedaj pa grem, Suzana,
od hrepenečih misli
po Sinu svojem gnana.
Za dvojno povabilo
prejela boš Njegovo
in moje povračilo . . .

Dvignili sta se na pot čez hribe.
Dve nevesti: Prvo Bog je vzljubil
in izvolil med ženami vsemi;
drugo pa je ženin Simon snubil.

Krasen dan! Po holmih so pomladnih
zelenele vitke terebinte
in dehtele mirte so deviške
in cvetele bujne hiacinte.

V rožnih vejah nežne tamariske
pel je slavec sládko, vedno slaje,
da so bili viri bolj živahni,
da so v reko Kizon tekli raje.

Gledala je Mati tamarisko:
Sladek sok iz nežnih vej je kápljal . . .
Tiha žalost ji v očeh je plula —
v Sina se je nje spomin zatapljal.

A Suzana k mirtam se sklonila,
in povila si je mirtov venec;
tajen smeh ji je žarel na ustnih —
saj je v mislih vstal ji zaročenec.

In nevesta je Nevesti rekla:
Kadar venec čelo nam ovija —
kak smo zale! Da bo svatba lepša,
spleti venec si še ti, Marija!

A Nevesta radostno nevesto
spomnila je tamariske vitke:
sladek sok ji skoraj ves izkaplja:
in dejala je besede bridke:

Le spletaj venec sama ti
za praznik poročencev;
a zame mirta nima več
nobenih vencev.

En sam še venec v duhu zrem,
en ostrotrnjevenec,
ki ž njim bo Sin ovenčan moj
okoli senec.

Škratni cvet — nedolžna kri
na vencu zableskeče,
in ves si svet od teh cvetov
natrga sreče . . .

— Ne morem, sestra, umeti
skrivnostnih tvojih besed.
Kaj misliš s trnjevim vencem,
ki v njem osrečen bo svet?

In blagor tebi, da ne veš
skrivnosti tuge polne;
ni v srcu tvojem strah noben,
nobena bol ne.

Nevesta si; o ženinu
ti sladka misel sanja.
A pride dan, ko se zjasni
skrivnost sedanja.

Tiho sli sta dalje skozi šumo.
V srcu misel svojo skriva vsaka;
eni misel mnogokrat zaraja,
ali drugi čestokrat zaplaka.

Veje so se klanjale Mariji,
vejam se je vklanjala Suzana:
Celo stvarstvo Prvo je poznalo,
druga pa je bila mu neznana.

Celo stvarstvo z vsem bi Njej postreglo,
v tron bi delo svojega jo carstva.
A kdor v srcu nosi vse bogastvo,
kaj je mar mu vsa lepota stvarstva?

* * *

Drugi je dan ženitnina
v Kani šumela prijazni,
kajkrat pri srcih so polnih
bili kozarci jim prazni...

Ena, le Ena ni mogla
radosti najti med svati;
Njega oči so iskale,
kdaj se pokaže med vrati.

Saj so Ga vendar vabili,
sredi je prostor pripravljen.
Glejte! Že pride! Mirujte!
Mili Raboni, pozdravljen!

Svatom je pesem zastala.
Simon je vstal od Suzane,
Mati zarajala v srcu —
On blagoslovil je zbrane.

Ali za Njim je šestero
v sobo učencev stopilo.
Kje je, nevaobljeni gostje,
svatovsko vam oblačilo?

Žalost poročenemu paru
skrbna na dušo je legla:
Svatba je najina skromna,
kak bi učencem postregla!?

Žalostno skrb poročencev
videla Božja je Deva,
videla potnike trudne,
žejne od vročega dneva.

V blagem usmiljenju se je
smelo sklonila do Sina,
v upanju trdnem prosila
tihoma: Nimajo vina!

— Žena! Kaj je meni,
kaj je tebi mar?
Čudno jo je prašal
kakor še nikdar.

Ali že je moja
ura res prišla? —
Nemo ga je zrla
svatov družba vsa.

Znal noben učenec,
znal ni svat noben,
kakšen biti more
teh besed pomen.

Ali ona sama
Ga umela je:
— Kar vam de, storite!
jim velela je.

In so napolnili
vrčev šest z vodó,
a iz vrčev — čudo! —
vino zajemó.

Začudili so se vsi učenci,
obstrmeli svatje nad čudesom,
verovali v Mojstra in Gospoda,
čast mogočnim peli so nebesom:

Hozana, ti Mesija,
da gorska naša Kana
najprva gleda čudež
najprvi Tvoj, hozana!

Češčena Mati Tvoja,
ki nam je s prošnjo milo
visoko Tvojo voljo
nagnila v tolažilo.

Presrečna zaročenca!
Na vajini gostiji
zakonski stan je dvignjen
po blaženem Mesiji.

In so pili vino čudovito.
Boljšega še niso pili v Kani,
nimajo ga trte libanonske,
širna zemlja slajšega ne hrani.

A učenec — Janez Cebedejev
nad Devico se je božjo divil;
čisto sliko v čistemu srcu shranil,
v duhu jo je čestokrat oživil.

Gledal Mojstra, gledal zopet Mater.
Sam ni znal za kom bi hodil verno:
Za Gospodom? Ali za Marijo?
saj oba je vzljubil neizmerno.

O, velika
mora biti
Žena ta;
ena tiha
Nje beseda
vse velja.

Kajkrat ž Njim smo
trudni, žejni
šli doslej;
takega nam
ni še storil
kakor Njej!

Tiho sta se srečala s pogledi
Mati božja in Njegov učenc;
nad obema angelsko devišstvo
skrivoma je pletlo mirtov venec.

Ženina pa misli so prevzele
vzvišene, do danes nepoznane,
in skrivaj — da le Gospod je videl —
šepetal je sklonjen do Suzane:

Nevesta moja!
Veselje moje komaj vzkliko,
odkar sem čudo zrl Njegovo,
srce mi bije z burno silo,
da komaj v prsih je vzdržim.

Brez Njega ne bi
imel pokoja več nikoli.
Suzana, ti moj angel čisti,
naj grem, naj grem za Njim, dovoli! —
naj angela te zapustim.

— O, Simon, Simon,
veliko, težko si besedo
iz moje duše vzel hvaležne.
Le stopi v teh učencev sredo!
Le pojdi, kamor gre, za Njim!

A jaz posihmal
življenje novo bom živela:
Vse moje bodi vse Njegovo,
najdražje, kar sem kdaj imela —
še tebe — Njemu izročim.

In namesto svatbe sta slovesa
praznovala dalje uro zadnjo;
svatje pa so se izpraševali:
Kaj ločilo ju je tak nenadno?

Konec svatbe. Sin se je poslovil.
Ž Njim učencev je odšlo sedmero:
palice so v roki nesli potne,
in srcu kakor ogenj živo vero.

In oddaleč v strahu in ljubezni
— kakor sili dete neugnano
za očetom, ko na pot odhaja —
žalostna je Deva šla s Suzano.

(Dalje.)

Michelangelov od mrtvih vstali Kristus.

Spisal dr. Avguštin Stegenšek.

Med klasičnimi podobami od mrtvih vstalega Zveličarja je najmanj popularen, a zato umetniško najbolj premišljen Michelangelov Kristus v rimski cerkvi Maria sopra Minerva.¹⁾ Kristus stoji na skali gore Kalvarije, ima rane na rokah in nogah ter drži v rokah križ, trstiko, gobo in vrv, gleda pa čez levo ramo navzdol po ljudeh.

Ako hoče kdo spoznati, kako se javlja življenje v kipu, mu je treba samo natančneje opazovati tega Kristusa. Ne stoji kakor kak egiptovski kralj ali pa

¹⁾ Kip sta naročila že l. 1514. dva plemenita Rimljana za stranski oltar omenjene cerkve. Umetnik se je brž lotil tega dela, ko pa je začel obraz klesati, je videl, da ga kazi žila v marmorju. Zato je pustil ta prvi kip nedovršen in ga je podaril naročniku, ki ga je postavil v svoji hiši. Pobegnivši iz Rima je šele l. 1521. izdelal naročeni kip in ga je poslal v Rim. Spremljal ga je Michelangelov učenec Peter

vojak pri paradi z nogami vštric in z rokami ob boku, z glavo pa naravnost naprej — ne, vse telo se giblje in vsak ud se drugače kreta. Le glejmo! Desna noga stoji naprej, leva pa zadaj, a na obeh počiva teža telesa. Videti je, kakor da bi Kristus korakal, pa bi se hipoma in za trenotek ustavil in se ozrl nazaj čez ramo v dolino, kmalu pa bo zopet nadaljeval svojo pot. V boku se izpogne plemenita postava proti naši desni, prsa pa se nagibajo in se obenem sukajo okoli navpične osi proti naši levi,

Urban. Ker je mojster brado in lase ter prste na rokah in nogah bolj površno izdelal, da se ne bi poškodovali pri vožnji, naj bi to učenec dovršil v Rimu. Ko so pa o njegovem delu neugodno poročali mojstru, se je Michelangelo ponudil vtretjič izvršiti ta kip. A naročnik je odklonil, zadovoljen z izvrstnim delom, ki ga ne more nihče boljše napraviti. Kip je stal prej na oltarju in spodaj se je čitalo v na-

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

V. Spev.

Pot v Jeruzalem.

akor izza vrtnih mej
plahe deve plah pogled,
izza gor je gledala
mlada vesna v Nazaret.

Polno rož v naročaju:
zvončkov, lilij, nagelnov
in škrlatnih pasjonk
in še drugih sto cvetov.

Kdo bo bele zvončke bral?
Prišla jih bo deca brat,
v šopek jih bo spletala
in pozdravljala pomlad.

Kdo gojil bo lilije?
Deve nežne pridejo:
čista srca s čistimi
se cvetovi snidejo.

Kdo bo trgal nagelne?
Brhki fantje pripojjo,
nagnejo se k nagelnom
in za trak si jih pripno.

Kdo pa hoče pasjonk
iz škrlata rožnega?
Ni je duše žalostne!
Ni ga lica tožnega!

Vendar! V Nazaretu tam
miren dom čez plan je zrl,
v domu tožni Materi
up za upom v duši mrl.

Vesna v dom je šinila
skozi okno kakor žar,
z gloriolo jutranjo
obsijala bridko stvar:

Devica ti
ožarjena,
od žalosti
obdarjena!
Razdala sem
cvetlice vse,
ostale so
pasjonke še.
Vsi lističi
na čaši tej
kot krona so
spleteni, glej!
In steblo to
predrobno je

in žezlu tak
podobno je.
Vsi prašniki
kot žebliji so,
ki v krono se
zagrebli so.
Naj tebi dam
pasjonkin cvet,
najtožnejša
od vseh deklet.

— O, kdo si ti?
O, kdo si ti,
ki mi o kroni govoriš?
In pasjonk
prinašaš mi
kot ljub spomin na Sinov križ!

Pomlad sem jaz;
iz sinjih dalj
pošilja me
nebeški Kralj.

— Pomlad tedaj!
Povej mi vsaj:
Katera si pomlad z višin?
Mar tretja že
— ah! menda ne —
odkar se je poslovil Sin?

Jaz tista sem
pomlad, poglej,
ki Sin je tvoj
dejal o njej:

Ko tretja ti pomlad
Velikonoč naznani,
ko smokev tretjikrat
zacvete na poljani —
pohiti z rodnih trat!

*

Mati se je dvignila,
dvignilo se ji srce;
v daljno mesto judovo
je hitela čez goré.

Potovala dneve tri,
tri noči, kot tistikrat,
ko je šla sorodnico
v Ain Karim obiskat.

A drugačna Devina
duša bila je takrat:
sanjala je radostna
sladki svoj Magnificat.

Danes pa je temna skrb
kakor senca šla pred njo,
vedno večja, kot tedaj,
ko gre solnce za goró . . .

Oljska gora tisti čas
pila je krvavi pot,
ki od smrtne žalosti
ga potil je sam Gospod.

Mati, bridka Mati ti,
kaj je tákrat mislil Sin,
da je tak mu smrten strah
vstal iz srčnih globočin?

Kaj da ne bi znala ti,
ko je znalo stvarstvo vse
in sočutno s Stvarnikom
tugovalo stvarstvo vse!

Slednji trn in slednji trst,
cela pot v Jeruzalem
pravila je Materi
o trpljenju Sinovem.

Skozi šumo šumnato
šum vetrov je žaloval,
kot da vzdih bi Stvarnikov
z oljskogorskih nosil tal:

Ljudstvo moje,
kaj sem ti storil?
kdaj razžalil te?
odgovori!
Iz Egipta
sem te izvodil
v plodonosni
Kanaan gori.
Ti pa tešeš
težki mi križ.

Ptice so si po vrhah
gnezda mehka znašale
in turobno so se vmes
grlice oglašale:

Jaz sem tebe
kakor otroka
skozi puščo
vodil neznano.
Vodil sem te
v dobro deželo
in redil te
s čudežno mano.
Ti pa tešeš
grozni mi križ.

Vinska trta vrh goric
sklanjala se je navzdol,
kakor bi za Devino,
za Njegovo znala bol:

Kaj sem moral
še ti storiti?
Kaj sem storil
še ti premalo?
Kot vinograd
sem te zasadil.
Ti pa si mi
bridko postalo,
da me s kisom
trpkim pojiš.

Izpod tal je mahovih
gorski vrelec živo vrel
in skrivnostno šumotal,
kakor da bi kdo ihtel:

Jaz potopil
v morju rdečem
Faraona
v grob sem odprt.
Ti izdajaš
v srdcu hrumečem
Ani, Kajfi
v grenko me smrt.

V rujni zarji jutranji,
kot objokano oko,
kakor ranjeno srce,
žalovalo je nebo:

Jaz odgrnil
z róko mogočno
pred teboj sem
morsko ravan.
Ti prebodlo
s sulico silno
pregloboko
mojo boš stran.

Kakor potnik zapuščen,
čez nebo je plul oblak,
nad deželo Judovo
zjokal se tako težak:

Jaz sem tebe
spremljal v oblaku:
ni sovrag te
videl ohol.
Ti pa mene
vlečeš nemilo
pred Pilatov
sodnji prestol.

Sive skale sivih gor
v solncu so se svitale,
vse razpoke, nemo so
s Stvarnikom očitale:

Jaz sem tebi
vzbudil iz skale
vir rešilni
prečudovit.
Ti pa meni
z žolčem bridkostnim
suho žejo
prideš gasit.

Trst na vodi semtertja
zibal se je venomer;
vse pokojno kroginkrog,
ali zanj miru nikjer:

Jaz sem kralje
zavoljo tebe
kananejske
pahnil na tla.
Ti me s trstom
biješ po glavi,
ko tako je
zmučena vsa.

Trnovi grmovi so
skromni cvet razcvetali,
drug ob drugem vili se,
kot bi krono spleтали:

Jaz sem tebi
žezlo kraljevo
kakor sinu
svojemu dal.
Ti me venčáš
s trnjevo krono,

kot vjetnika
s tujčevih tal.

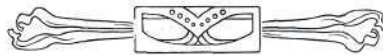
Palme vitkovzvišene
pod nebo strmele sô,
krone gostovejnate
tožno jim šumele so:

Jaz z močjo sem
tebe povzdignil
spet do nebes.
Ti sramotno
mene na križev
vrglo si les.

To je bila težka pot,
bridka pot v Jeruzalem:
vsaka stvar je Materi
novô dala skrb o Njem.

Tako pot je hodil Sin,
ko z učenci zadnjikrat
šel je v mesto vseh krivic,
vseh prevar in zlob prepad.

(Dalje.)

Belokranjski reformatorji.

Spisal Leopold Podlogar.

Viharna sta bila za mali slovenski narod petnajsti in šestnajsti vek. V tej dobi je pokazal Slovenec svojo žilavost in razvil vso svojo jekleno telesno in duševno moč. Na jugu je pritiskal proti meji kruti sovražnik krščanstva, krvoločni Turek; njegove napade je naš narod junaško odbijal, njegove navale v slovensko ozemlje vztrajno prenašal. Potoke krvi in solza je prelil naš praded zaradi strašne turške sile. Zgodovina te dobe bi morala biti, da se dovolj označi, pisana s krvjo. Na tisoče slovenskih sinov je padlo pod turškim mečem na slovenski meji, še več pa jih je pustilo življenje v deželi sami. Zatirano ljudstvo je pokladalo na žrtvenik domoljubja kri in življenje in svoj zadnji vinar kot „turški davek“. Slovenske cerkve so dale vse svoje dragocenosti, da se prekujejo v denar. Vkljub vsem neznosnim in krvavim žrtvam je trajalo dolgo, preden je napočil za Slovenijo dan rešitve in miru. Včasih ni minilo leto, da bi ne bila preletela turška krdela enkrat ali večkrat slovenskih pokrajin. Oropana in požgana sela so se komaj dvignila iz ruševin, nova turška sila jih je v hipu zopet razdejala.

Krvavi boj je bil Slovenec v tej dobi za obstanek na lastni zemlji; pa tudi za vero svojo in svojih

očetov. Kajti Turka ni gnala v boj sama želja po zemlji kristjanov, osvojiti si je hotel tudi njih um in srce. Njegova vera mu je velevala bojevati se z neverniki tako dolgo, dokler Mohameda, začetnika turške vere, ne spoznajo vsi narodi in ne časte vsa ljudstva njihovega Alaha. Ta verski fanatizem je navduševal janičarske čete s tako silo, da se jim je morala podati dežela za deželo, ukloniti ljudstvo za ljudstvom.

Nepremagljive čete janičarjev so žalibog obstojale iz samih krščanskih, v mladosti v turško sužnost odpeljanih otrok. Tam so jim vzeli vero očetov, izbrisali spomin na dom, prestigili ono vez, ki tako tesno spaja srce vsakega človeka z domovino. Dorasli so se od tam vračali v svojo domovino, pustošili domovja, kjer je tekla njihova zibel, morili in tirali v sužnost nepoznane sorodnike. — A v tej žalostni dobi, ko je komaj preteklo eno stoletje ponavljajoče se turške sile, so silili od severa v slovensko ozemlje še drugi janičarji, oboroženi „z uma svitlim mečem“, in s „čisto besedo“ evangelija, z verolomnimi nauki nesrečnega nemškega meniha-odpadnika Lutra, za katere so hoteli pridobiti slovenski narod.

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

VI. Spev.

Solza nad Jeruzalemom.

rani zori
žalostnega dneva,
v rujni zarji
vélikega petka
Mati grenka
stala je nad mestom,
na planjavi,
na Bezeti oljčni.
V tesnem strahu
gledala je doli,
kot bi zrla
na mrtvaški oder,
kamor bodo
radost dali Njeno.
In ciprese
tožno so šumele
elegije,
kakor še nikoli.
Beli storaks
snežni cvet je sibal
naokoli
kakor solze svetle.
Ona pa je
pod platano širno
pokleknila
in molila vroče
s celim srcem,
s celo dušo svojo:

Gospod! Še enkrat, enkrat še
na nizkost deklice se ozri
in solzo mojo zadnjikrat
otri z objokanih oči.

In še zvesteje bi poslej
služila dolgo, dolgo Ti.
Glej! vidim, ni še križa tam
na žalostni, na Golgoti.

Naj ga ne bo! A če ga smrt
že mora priti zasadi,
nikar naj Tvoj, nikar naj moj,
ne bo na križu Sin prubit.

Ti ljudstvo! Ako Njega ne,
o ljudstvo, ljubi sebe vsaj;
če v smrt obsodiš Stvarnika,
kak boš živelo vekomaj?!

In če verjeti nočeš Mu,
da On je Bog in Stvarnik tvoj,
pomisli misel eno vsaj:
Ima še mater za seboj.

Ima še mater žalostno.
Kam mati naj brez Sina gre?
Če eno kruto umoriš,
še drugo umoriš srcé.

Košatovejno drevje ti,
tako težkó, tako trdó,
zakaj si ti jim dalo les,
da Sina nanj mi pribijó?

In vi grmovi šumnati,
z bodečimi krivinami,
da morali ste dati trn,
da venčajo z njim Sina mi!

Ti strma pot, ti bridka pot,
ki vodiš izmed mestnih hiš,
zakrij vso sled na Golgoto,
da ne bi znal kam nesti križ!

Ali drevje
stalo je pokojno,
trnje hladno
mimo vej se pletlo,
pot na goro
vila se brezčutno:
Saj po Njenem,
po trpečem Sinu,
povelčan
les je, trn in gora.

*

A tam v Jeruzalemu
že množice hrumé,
okó krvi je žejno,
osvete pa srce.

Ni zrl še toli ljudstva
nikdar Pilatov dvor,
ni sodil v takim strahu
noben še sodni zbor.

Vse ljudstvo hoče smrti:
Kaj se, Pilat, mudiš?
Obsodi Nazarejca
na križ, na smrtni križ!

In krik se je razlegal
okrog čez dol in hrib,
tja gori, kjer je Mati
kot tožen stala kip.

Po stezi nad zidovjem
nekdo je bežal plah,
obup na licih bledih
in rezko vrv v rokah.

Pogledal je v Devico,
— kot da bi divja noč
pogledala v svetlobo —
obrnil spet se proč.

Juda, Juda!
Kam bežiš?
Matere se
mar bojiš?

Če se Njega
nisi bal,
ki življenje
tvoje dal,
ti Njegovo
si prodal —
pa pred Njo bi
trepetal?
Nad nikomur
še nikdar
ni srdila
ta se stvar.

Vrni, vrni
se nazaj!
Eno prošnjo
reci vsaj,
en izdihni
k Njej vzdihljaj —
greh izpran bo
vekomaj!

Res, izdal si,
Juda ti,
kri nedolžno;
a ta kri
tudi zate
izkipi . . .

Pa mimo Nje je planil
kot da je ni spoznal.
zločina se je spomnil
in ves je vztrepetal:

— Prokleti srebrniki,
in vaš mamljiv obraz!
Prokleti tridesétkrat!
Da žejal sem po vas!

Proklinjajoč je v cedrov
izginil temni dom —
in neka veja težko
sklonila se je k tlom . . .

A Devica
v žalost zatopljena
ni spoznala
Juda izdajavca.

Ni pozorno
videti ga mogla
skozi solzo,
ki v očeh je plula.
Kakor biser
solza je blesteča
porosila
v travo se smaragdno,
Ni še solnce
solze zrlo take,
ni še trava
pila je nikoli.

Mati pa je
doli v mesto spela
resno, tiho,
kakor za pogrebom.
Na predmestnih
starih Ovčjih vratih
dve je ženi
srečala neznani.
Kot kraljica
prva ponosita,
kakor jagnje
druga ljubezniva,
govorili
sta o Nazarejcu:

Pogledi, Porcija,
nasproti pride nama
— prečudno srečanje! —
Njegova mati sama.

Poznam jo po očeh,
po licih pomladanskih,
poznam od praznikov
velikonočnih lanskih.

— Njegova mati je?
ki jaz o Njem sem grozne
sni sanjala, da jih
ne zabim dneve pozne:

Na gori križ ozelenel,
na križu On je oživel,
mogočen stopil pred ljudi:
Kaj mislilo si, ljudstvo ti?
Da jaz sem smrten človek le?
Mrliči pač ne ožive! —

In s pozdravom
Porcija je vdanim
za trenutek
pomudila Devo:

Pozdravljena!
Ti zaželena
velika žena
in mati Sina
velikega,
mogočnega,
skrivnostnega.

Povej mi vsaj,
kaj Sin je tvoj?
Nemara prerok?
Nemara kralj?
Mesija morda
z nadzemskih dalj?
A težka slutnja
kot oster meč
me v dušo reže:
Če ni še več? . . .

Ni hotela
Porcije žaliti,
le resnico
Mati je razkrila:

Mesija! In še mnogo več:
Naš Bog, naš Stvarnik in Gospod!
A mesto vaše ga je v smrt
izdalo, polno slepih zmot.

Prebledela
Porcija mogočna,
zagrozila
v srcu se je bridkem:

— Ti nesrečni
moj Pilat,
sleci sodnji
svoj škrlat!

Kaj si storil?
Kam zablodil?
Stvarnika si
v smrt obsodil.

Kak roké sem
vila zanj,
zanj prosila
celi dan.

Pa si rekel:
Sen je sen!
Zdaj je najin
mir skaljen.

Kaj če miješ
si roké!
Kdo umije
pa srce?

Mila duša
milostne Device
po tolažbi
sama koprneča
tolažila
Porcijo je tožno:

Žena, bodi
utolažena,
po tem križu
ti boš blažena,
ali z vero
živo vanj veruj!

A tam doli
kako vpitje! Čuj!

(Dalje.)

Biseri.

Povest. — Spisala Lea Fatur.

(Dalje.)

VIII.

Skozi odprta okna se je smehljalo krasno majnikovo jutro v saloto, slišal se je Sočin šum, žvrgolenje ptičev, glas zvonov. Gospa Kamenška in hčerka, ki sta sedeli s Sallejem pri zajutruku, sta bili zamišljeni, blede. Sedež na levici gospodinje je prazen, nanj uhaja pogled skrbne matere. Pobitost je v licu, v trudni kretnji roke. Telesno sedi tu, z dušo, s skrbno materinsko dušo pa sledi sinu . . . Danes se uresniči, kar mu prerokuje že ves mesec . . . Kako bo prenesel vročekrvni mladenič prevaro ljubezni? Za njega se boji, ž njim trpi mati. Poslušaj, trepeče . . . Ne hrže konj na dvorišču? ne prihaja sin?

„Ne vznemirjajte se vendar tako, milostljiva,“ tolaži Salle, „morda ni še prišla ura neizbegne razjasnitve, in če, bolje tako. Enkrat pač mora prenesti Angelik. Morda pa preboli moj ponosni prijatelj vse lažje, nego mislimo. Čas zaceli vse rane, kaj ne, gospica Rozika?“

Otožno se nasmehne drobne deklice blede obrazek, njene rjave oči izražajo dvom. „Ne čas,“ odgovarja igraje se z resami namiznega prta, „ne čas, božja pomoč; ž njo ozdravi tudi Angelik, ozdravi skoro.“

Rozika upre jasni pogled v Salleja. Mir, krepka volja duše, ki je premagala samo sebe, ji seva raz čelo. Zaman vprašuje prijateljev pogled. Čutil je že

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

VII. Spev.

Na križevem potu.

Ne več naprej!
Dovolj je, Mati,
da morala si tugovati
nad mestom Judovim.
Dovolj je, da si solzo
Izplakala pred vrati —
a v mesto ne, nikar!
izplakala bi še srce.
In kaj je Judom mar,
če v dušo meč bridkosti
še tebi zasadé.
Ne hodi, Mati, tjákaj,
na samem raje plakaj!
Ah! to bo bridek pot,
ki s trnjem ga je ostrim
nastlal Adamov rod.
Kako bo duša tvoja
potrta vsa,
ne hodi tja!

In vendar spem
— čeprav je ves krvav —
v Jeruzalem!
Ponesem Sinu svoj pozdrav
poslednji na poslednjo pot;
saj ga ne bo prijaznega
pozdrava slišal od drugod.

In vendar grem!
Potoki solzni vroči
naj tečejo očem.
Kako bi bilo moči
izplakati srce:
globoka bol je moja
in neizmerna kot morjé.

In vendar grem!
Če vi za Njim mi smete,
zakaj da jaz ne smem?
Saj On je moje dete
in moje vse;
le zanj srce živi,
le zanj mi mre.

Kdo reki tek deroč
vbrzdá, da ne poplavi
bregov nemirna moč?
Kdo mater vstavi,
da ne bi k sinu šla,
in naj si tla so s trnjem
posuta vsa?

In šla je v mesto doli
po ulicah temotnih,
po ulicah — tihotnih,

kot preje še nikoli.
Vse poti, glej, samujejo,
ostavljene žalujejo:
Nikogar ni, nikogar ni,
da bi po potih teh
kot včasih hodil k praznikom.
Iz ulic so se vseh
vse trume zbrale črne
v en prostor sam,
kot roj čebel
krog matice se zgrne.

Vsi vreli skup v sinedrij —
v Antonijo so širno:
Obrazi so jim vedri,
a duše bile temne,
vsi čakali nemirno
razsodbe so Pilatove.

Med njimi On —
krvavoznojen,
Najvišji, Najčistejši —
obsojen.
A ko je Ona tja
dospela v srčni sili,
na rame že so križ
Mu težek naložili.
Okrog pasu so Mu
vrvi privezali
in jih natezali
in vlekli Ga naprej.

Oddaleč že je slišala
besneči hrum,
prešerni smeh
in vpitje trum.
Udarce vse je slišala;
a zrla ni,
da Ga v obličje
bijó s pestmi.

V pekočem hrepenenju
zahrepenela je po Njem:
— Umeknite se trume,
da k Njemu vsaj za hip dospem.
En sam pogled
izpila še bi rada
iz solznih Mu oči.
Le eno še
besedo sladko rada
iz grenkih čula ust.
En sam še vzdih
usmiljeni bi rada
izdihnila pred Njim.

Kako bi krotka ovca
med volčja šla krdela,
da mimo njih bi živa
do jagnjeta prispela?
Kako bi Mati Sina
med trumami dosegla?
In težek križ — potrtost
na dušo ji je legla.
A Simona ni bilo
nikoder iz Cirene,
da križ namesto Deve
na dušo si zadene.

Na cesti semtertam
ležale so mladike —
spomin Mesijeve
slovesnosti velike.
Nedeljo cvetno so
vihtele še: Pozdravljen! —
a danes njih je kras
pohojen, okrvavljen.

O vi nesrečni
Adamovi sinovi,
postojte in poglejte,
kaj pričajo sledovi
krvavi vam Njegovi;
kaj vam žare, berite,
skrlatni ti cvetovi!

Ljubezen sama,
obsojena,
in kri najdražja,
pohojena
sramotno v prah,
Adamovi sinovi vi,
kaj ni vas strah?!

Kaj mar je nam!
Naj čuje nas Jehova:
Nad nas, nad deco našo
naj pride kri njegova!
Le teči, gorka kri,
samo da nam do Golgate
še ne izkrvavi!
Le stopi, Nazarejec!
Jeli da žezlo je težko?
Ni dobro biti kralj.
Prodaš kraljestvo to?
Za kralja srebrnikov
smo dali trideset —
kaj damo za kraljestvo?

Vso zlobo farizejsko,
ves saducejski srd
poslušala je Mati,
bledela kakor smrt.
Druhal v poslednjih parih
pred Njo postala je
in kamen sramotitve
še v Njo zagnala je:

Ho, ho! Poglejte, glejte
ta lica preresnobna
in te oči otožne,

kot žalostinka grobna!
Kaj nista z Nazarejcem
kot novca si podobna?
Njegova Mati? I seveda!
Kraljevega rodu kot on?
Na golgotski ga spremlja tron!

In s težkimi rokami
zaploskali nad Njo,
zamajali z glavami
tako so brezsrčno;
s hinavskimi prošnjami
zakriknili v nebo:
Kraljica! Ave, ave!
A ko boš sredi slave
na golgotsem prestoli
ozri na nas se doli!

In glej! Pred Mater stopi
iz trume farizejev
Marija Magdalena
in Janez Cebedejev.
Ni mogla govoriti
Marija Magdalena,
le jókala je glásno
ljubezen preiskrena.
Učenec pa je tožil
z besedo plakajočo,
da Mati bi mu morda
vtešila bol pekočo:

O, Mati mojega Gospoda!
Kako se danes žalostim,
kot nisem se nikoli,
kar hodim z Njim.

O, Mati mojega Gospoda!
Kako pa šele ti trpiš,
ko vidiš Sina nesti
sramotni križ?

In ko bi ti Mu, Mati, zrla,
kot jaz sem gledal Mu v oči ...
Kaj jaz v očeh sem videl!
Kaj pa šele bi ti?

In kot v 'Visoki pesmi'
po ženinu nevesta,
po ljubljenem je Sinu
zakoprnela Mati:

Kar vstala bom
in obhodila mesto,
po ulicah in cestah
iskala Njega,
ki ljubim z vso Ga dušo.
Povejte Mu,
Jeruzalemske hčere,
da od ljubezni
po Njem medlim.

Učenec ji je rekel:
— Nemudno pohitimo
na vogel vrat Efrajskih,
kjer pojde s križem mimo!

In vsi trije odšli so
iz trume farizejev
Devica, Magdalena
in Janez Cebedejev.

V pregroznem hrepenenju,
na voglu tam pred vrati
na svojega je Sina
čakála grenka Mati.

Katera mati bi ljubila
s takó junaško srčno silo,

da sprémiti bi sina mogla
na smrt sramotno — ne v gomilo?

Katera mati bi hotela
vstopiti se pred onim verno,
ki proti njemu vse zaklelo
s togoto se je neizmerno?

Katera mati dete svoje
razbičano bi mogla zreti,
vse rane v srcu občutiti,
umirati — in ne umreti?

(Dalje.)

Biseri.

Povest. — Spisala Lea Fatur.

(Dalje.)

X.

Beli, ne več od cvetja, ampak od prahu, stoje kostanji ob cesti iz Gorice v Solkan. Na prst debelo pokriva prah drevje, zagrinja v oblakih vozove, pešce, sili nadležni gost skozi zaprta okna v hiše, sili v grlo potniku. Prah se vlega na dolgi pajčolan, na rjavo obleko deklice, ki sedi graciozna, elegantna v prašnem koleseljnu. Trudna sta konja, zaspan voznik. Vročina junijevega popoldneva muči človeka in živino. Leno se otresa konj sitnih brenceljev, leno zamahne tupatam voznik z bičem na kopico otrok, ki se valjajo polnagi po cestnem prahu, leno zakliče konjema običajni „hi!“ Čmerno se ozira na gospodično. Davi, na poti iz Čepovana v Gorico, je kramljala tako prijazno z mladim, širokoplečim fantom, da sam ni vedel, kdaj je bil prišel v Grgarje, v Gorico. Sedaj molči zamišljena.

Vkljub hudi vročini ne odpre solnčnika. Roke leže v naročju, živo, veliko oko motri polja, ljudi, gore. Sveži obrazek izraža mirno pričakovanje, veseli ponos. Ah, gospodična Elvira! V Čepovanu, pravi, da je tako srečna; skromna je in prijazna z vsakomur, obnaša se, kot bi jej bilo res treba služiti kruha. Pa se je le skregala z materjo; kruh jemlje drugim, potrebnim. Kako jo je le sprejela danes mati, ko je porabila hčerka učiteljica četrtek, svoj prosti dan, da jo obišče. „Ni ji treba služiti,“ je pravila bogata gospa vozniku, „preobjedla se je dobrega.“ Gospodična je obšla vso Gorico, sedaj hoče še v Soški grad. In kuharica gospe Vidonijeve je namigavala vozniku, da je tam ženin, da sta tam dva ženina gospodičina. Hm — ženin . . . Zvonilo bo ‚zdravo Marijo‘, ko bo še čakal voz . . .

Sedi Elvira, gleda ljube, znane kraje. Dehtel je kostanjev cvet, ko je zapustila ponosna, uporna Gorico, da pokaže materi, da se zna preživiti sama, da ni odvisna od bogastva. V zatišje gora se je zatekla, da si varuje svobodo, da si leči rano, za katero ne ve nihče. Nepopisljivo čist in miren je tam zrak, nežni vonj planinskih zelišč ga preveva. Ozke poti vabijo na skalnate vrhove, v temni les. Gore so jo sprejele v svoje naročje — v nižini, tam daleč, je ostalo gorje. Gori je bila — tri tedne že. Medtem je odcvetel tu doli kostanj. Zdaj žare po vrtovih živordeče rože, močni vonj klinčkov se širi po vročem zraku, sanjave stoje lilije po gredicah. Po polju se košati krompir, pleza buča, se ziblje mlada koruza. Po gričih zeleni trsje, zori sadje. Na polju se zasveti motika, med trsjem se beli rokav, prikazuje se pisana ruta. Nova železna proga prereže cesto. Stotero rok se giblje na progih, pri stavbi novega mostu čez Sočo. Stotero rok dela pot, da bodo hitela hrepenéča srca v svet — za kruhom, za omiko, za negotovimi težnjami. Vse hiti. Naglo stopa romar proti visokemu cilju, naglo zori sad — naglo je treba delati, Elvira . . . Saj si tudi ti romarica, delavka. Romar se oddahne na Sveti Gori, delavec se ohladi zvečer na klopi pred hišo, počije zemlja . . . Pride večer življenja — tudi ti se odpočiješ, Elvira . . .

Kaj šumljaš, hči planin, krasna Soča, kaj žuboriš skalam, drevju? Kaj se smehljaš, širokoustni, bebasti Valentin? Ne misli, da veš, kaj je privedlo Elviro tusem. Nje, ponosne, čiste, ne mami tisto, kar mami druga dekleta, njo kliče v Soški grad le nežna skrb za drobno prijateljico. Šume topoli, radostna hiti Elvira po znani poti v častitljivi grad, ki je imel

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

VIII. Spev.

Srečanje.

Tam na voglu vrat efrajmskih
dva sta hrasta vekovita
dvigala se nad obzidjem
kot junaka ponosita.

Koliko sta že bridkosti
zrla rodne, zrla druge,
ali take kakor danes
videla še nista tuge.

V ranem jutru šel je mimo
in za hip je tod počakal,
tujec čuden, tujec tužen,
v jutranji je zor zaplakal:

Nikar ne sij,
nikar ne lij,
ti, solnce, žarkov náme več!
Pred Solncem svojim sem grešil,
kako da še bi vreden bil,
da žarek tvoj bi me oblil!
Kaj čujem spet?
Neznosen klic!
Petelin vstaja
iznad gredic . . .
Nikar ne poj,
petelin moj!
Saj davno že
izza goré
rumeni se je zor pojavil.
Nikar ne poj,
petelin moj!
Saj jaz sem že —
ah, to gorje! —
saj jaz sem Mojstra že zatajil.

Plakajoč je bežal dalje,
skrila šuma ga zelena.
On se zbal je ptice vsake,
njega zbala se nobena.

Spet je semkaj prihitelo
troje tužnih!

Kaj je danes?!
Tiho stali so pod hrastom:
Deva, Magdalena, Janez.

Gledali na cesto doli,
od strahu so koprnili,
kakor ptice, ko viharji
skozi gozd so zahrumeli.

O, nikar se več ne mudi!
Hiti vendar s tega kraja!
Mati bridka, glej, trenotek
najbridkejši tvoj prihaja.

Mogočna kakor smrt
ljubezen je ognjena,
kot neugasli žar
iz solnčnega plamena.
Ne morejo vodé
ljubezni pogasiti,
vse reke je nikdar
ne morejo vtopiti.
Je huje — táke, glej,
ljubezni so skrivnosti —
ne zreti ljubega,
kot zreti ga v bridkosti.

A tam v Jeruzalemu
divjal je hrup pregozen
in krik rjul.
Nenadno spet umolknil,
kot bi se grob temen
nad njim zasul:
Zatišje tesnih ulic
za hip je zabranilo,
da ni se čul.

V tistem hipu je Devica
po učencu se ozrla,
spomnila se je še drugih,
tiho solzo si otrla . . .

Saj je vedno
vas učencev
bilo dvakrat šest.
Kje so drugi,
enajsteri?
Sam ostal si zvest?
Kje so drugi,
da bi Njemu
lajšali bolest?

Prebledelo mu je lice,
plemenito kakor knežje;
vprašati je bilo težko,
odvrniti pa še težje:

Vedno nas je
šlo učencev
z Mojstrom dvakrat šest;
danes smo se
razkropili
križem stez in cest.
Vse se mora
izpolniti,
kar je On dejal:
Jaz udaril bom pastirja —
in ovce razgnal.

Da ni bila Mati mila,
govorila bi z očitki,
a je v srcu jih hranila,
Njo, le Njo, so skleli bridki:

Vse prevara
za prevaro,
kamor zrem.
Glej, še onih
dvanajsternih
ni pri Njem.
Ah! se onih,
ni na križev
pot Njegov,
ki jim dal je
Svoj najvišji
blagoslov.

Kak se ne bi
farizejski
Izrael
s celim srdom
duše svoje
vanj zaklel;
če še oni
živoverni
niso vanj,
ki so zrlí
Njega čuda
dan na dan?

Ah, kako si,
Sin človekov,
zapuščen,
kakor ni bil
med zemljani
še noben.

Celo stvarstvo
dih ljubezni
greje tvoj.
Ali tvoje
čelo moči
smrtni znoj.

Jaz s Teboj sem
bila v Tvojih
jasnih dneh,
in s Teboj sem,
ko že nosiš
smrt v očeh.

Vsem se studiš
sredi groznih
bolečin;
jaz pa še sem
Mati Tvoja —
Ti moj Sin.

Spet je divji hrup zabučal:
Kvišku s križem, Nazarejec!
Kaj tako počasi vstajaš?
Saj si vendar čarodejec!

Jasno vse je Mati čula,
vedno bliže in jasneje,
vse globoko občutila,
vedno globlje in grenkeje.

Mečev blisk! In
proti vratom
dolga spreveda je prikoral.
Zaihtela
Magdalena,
glasno Janez je zaplakal.

Prvi v vrsti —
kuštrav deček,
šel v korakih je velikih,
desko nosil
jim z napisom,
pisanim po treh jezikih.

In za dečkom
jezdili so
farizeji preoblastni;
kakor da bi
šli do zmage,
pa k pogubi šli so lastni.

A za njimi
broj vojakov,
divjih kakor levi sami:
vsak za pasom
meč bridkosten,
ostro sulico ob rami.

Za vojaki
štirje hlapci
s koli, žebli in drogovi,
a za hlapci
smrtni slugi,
rabeljni so šli sirovi.

In za njimi . . .
Stojte trume!
Mar spoznali še ga homo?
Kakšno bitje!
Kakšen človek!
Ecce homo! Ecce homo!

Bolje Tebi, Mati, bilo,
da oči bi se zaprle,
od solza Ti oslepele,
da vsaj tega ne bi zrlé.

Kaj oči so Tvoje čiste
zagrešile kdaj na sveti,
da trenotek toli grozen
morale bi danes zreti?

Ali že je prišel mimo —
Da ni znala verna Mati,
da bo moral to trpeti,
ne bi mogla ga spoznati.

O, moj Sin! Moj Sin!
 O, žena!
 Dva pozdrava vzdihujoča:
 Prvič sta si v lica zrli
 Žalost in Ljubezen vroča.

Srečali sta dve se srci,
 dve veliki, dve trpeči;
 srečala se dva pogleda,
 dva sijaja v temni gnječi.

Materi je v dušo zlila
 Sinova se bolečina,
 Sina v dušo zbolela
 vsa bridkost je Materina.

Kak sta mogla drug ob drugem
 tiho zreti silno tugo?
 Kaj da ni srce umrlo,
 ali prvo? ali drugo?

IX. Spev.

Za križem.

In kdor je videl ju tedaj,
 ko sta se srečala
 in se pogledala,
 po tem pogledu vsaj
 bi moral ju spoznati:
 Kaj nista — Sin in Mati?

Le mati sina zre tako,
 le sin tako na mater zre;
 tako gorko nobeno ne,
 nobeno več ne zre oko.
 Le sinov gre, le materin
 pogled do srčnih globočin.

Kar bridkih misli ve srce
 ne more jih razkrivati,
 v besede jih izlivati,
 noben jih jezik ne pove,
 kar Materin en sam trepet,
 en tih povedal je pogled:

Moj Sin! Postoj
 za hip en sam še pred menoj!

Čprav, čprav
 obraz je tvoj tako krvav.

Čprav, čprav
 ne las ni več na tebi zdrav.

Čprav, čprav
 ne ljubi druga Te ljubav.

In vendar v lica blede Ti
 hotela jaz bi gledati
 vso večnost, večni Bog!

Dovolj! Od krone trnove
 privrel je pot krvavordeč,
 zalil globoke Mu oči —
 Sin Matere ni videl več.

Naprej! Pred Devo strog vojak
 bridkosten je zavihitel meč,
 da ne bi k Njemu silila —
 ne Mati v Sina zrla več.

Le ena k njemu stopi še.
 Kot v potok se potonika
 v Gospodov se je bridki pot
 zagledala Veronika.

Obrisala Mu pot z oči.
 Gospod ji prt je svilnotkan
 in v prtju vrnil sveti svoj
 obraz, s krvjo zaznamovan.

Zagledal spet je hladna tla.
 Navzgor se je zavil sprevod.
 Za hip se je na Golgato —
 na smrtni vrh ozrl Gospod.

Nad Njim je oljčni gaj šumel,
 kot da bi sanjal smrtno sni;
 vso žalost z oljskogorskih tal
 v spominu spet Mu prebudi:

Že vidi križ.
 V nebo kipi,
 na križu On
 razpet visi.

Pod križem Mati.
 Odvzemi, Oče,
 trpljenja kelih,
 če je mogoče!

Vsi bodo rešeni
 od križeve daritve;
 le zanj rešitve,
 nikjer rešitve ni.

In spet je pal.
 Na tla je križev les zrohnel,
 na križu On je oblonel...
 Kako bi vstal?

Ko ni moči več v teh rokah:
 Od takrat že so trudne bile,
 ko toli so dobrot delile.
 In več moči ni v teh nogah:
 Od takrat že so trudne bile,
 ko so za grešniki hodile.
 Ni več moči v životu tem,
 ko toliko na potu tem
 izkrvavelo je krvi.

Kako bi rada Mati
 stopila k Sinu bliže,
 še ta bi vzela nase križ,
 čeprav že v srcu nosi križe.

Pa Ona, ki bi rada,
ne more in ne sme.
A oni, ki bi mogli,
ne ganeje roké.

In že se zbala je druhal:
Če Nazarejec ne bi vstal?
Le vstani! Pot je dolga ti,
saj nismo še na Golgati.

Od polja tam zelenega
prispel je mimo mož krepak.
Stoj, Simon! Vajen vsakih muk,
pomagaj nesti križ težak.

Oj, kdo sem jaz! — Kaj govoriš?
Da bi zločincu nosil križ?
Kar hočeš, daj na rame mi;
le križ sramotni zame ni.
Za mano prideta
sinova moja dva,
kaj bosta mislila
sinova moja dva,
ko bosta videla
očeta nesti križ?

A Mati možu je proseče
pogledala v oči boječe:

Ne brani se mi križa
in bodi cel junak,
to breme ti bo lahko,
in jarem ta sladak.

In kakor polunočni sen
začutil silno je skrivnost:
Ta križ je ves ožarjen križ,
ta bol je vzvišena bridkost.

Napol voljan, napol skesan
do trdih tal se sklonil je,
in težki križ — sramotni les
na rame si naslonil je.

In kakor v jutru s polja mrak
izginjal mu je v duši gnev;
na rami nosil grenek les,
a v srcu nosil sladek spev:

Pozdravljen, ti skrivnostni križ,
ki mi na rami tej sloniš!
Med vsemi poti čezinčez
do ciljev mojih pot edini,
opora varna po strmini.
Pozdravljen divnorasli les!

Ni dražjih biserov morje,
nosile niso še goré
tako prejasnega snega,
ni slajši materin objem,
ni zalši rajski diadem
od žrtve tvojeja lesa.

Bolj niso reke zmagovite,
bolj niso jelke ponosite.
Pozdravljen, žlahtni jambor moj!
Naj sijejo ji jasnočisti
in večni dnevi duši tisti,
ki te je združila z menoj.

Glej, róke tvoje razprostrte
z ljubeznijo so vsem odprte
in ne zapro se več nikdar.
Pekoča bol in nepokoj
in trnjev trud in vroči znoj
ozarja tvoj čarobni žar.

Če ti si tujec marsikomu,
nihče ni tujec v tvojem domu;
vsi veje enega lesa.
Kdor tebe — blažena zvestoba! —
do groba nosi — ti od groba
naprej ga neseš — do neba.

Naj oni vstane izmed nas,
naj vrže kamen ti v obraz,
ki zlega bil si kriv mu kdaj!
Ti blagoslavljaš — kdor te kolne
in od ljubezni duše bolne
oblagodarjaš vekomaj.

Kje, Simon, takšen spev si vzel?
Odkod si tak postal junak?
Ni li to breme res lahko,
Gospodov jarem res sladak?

Odkod moj spev?
Odkod vse to?
Srce ne zna.
Ko zrl sem Njo,
da je še ta
prišla na pot,
na križev pot.

In kdo je ta?
Še sam ne vem.
En mil pogled
utrgal milim se očem
in v dušo mi zažaril je
in dušo preustvaril je
pogled en sam.
Če tebe, lepa, tužna žena,
za križem plakati ni sram;
če tebe, bitje čudonežno,
za križem ni hoditi strah;
pa jaz od križa naj
pobegnem plah?
Nazaj, nazaj!
In križ sem vzel
in križu slivospev sem pel.

Oddihov par.
In spet Gospod
odvzel je križ z njegovih ram:
Sam bom na njem razpet, naj še
na Golgato ga nesem sam.

In kakor v zarji jutranji
oblak ob gori gre teman
in kamor dihne, vse rosno ...
Gospod tako je šel voljan.

Za križem Mati.

Ah, poglej,
od križa kaplja draga kri
in kaže stezo Ji za Njim,
vsa tla so sveta od krvi.

O sveti, dragoceni prah!
Saj ne bi Mati šla po njem
najrajša pokleknila bi
na posvečenem potu tem.

A mora gor na Golgato!
Ti Golgata, nesrečni kraj,
kaj že si vzela ti življenj,
a najsvetejše tirjaš zdaj!

(Dalje.)

Stanko Vraz — slovenski pesnik v hrvaški obleki.

Spisal Vinko Zupan.

(Dalje in konec.!)

V drugem delu knjige so romance. Značilno je, da začenja s prevodom Prešernovega „Hčere svēt“. — „Savět, polag kranjskoga od Dra. Prešerna.“ — V opombah pravi, da je slovanski jezik najbolj sposoben za romance poleg laškega in španskega, izmed slovanskih jezikov pa ilirski. „Nu dosada se jošter izvan kranjskoga pës-nika Dr. Prešerna nitko nije prihvatio toga načina.“ Seveda, ako primerjamo original s prevodom in Prešernove romance sploh z Vrazovimi, izpade naša sodba v prilog Prešernu in našem jeziku, ki ima prednost naglasa pred hrvatskim in češkim, t. j.: Udar v verzu in besedni naglas v govoru padejo v eno, to pa radi tega, ker imamo veliko raznoličnost v naglasu, posebno veliko pa besed naglašanih na končnicah. Za ep „Zora i Bogdan“ piše sam Vraz Prešernu, da mu je služila kot vzor „Turjaška Rozamunda“. To je spet snov iz slovenske zgodovine, iz turških bojev, in sicer tvori ozadje bitka pri Sisku. Po nekodi je naravnost kopiral Prešerna, posebno, ko popisuje n. pr., kako prihajajo pod turjaško lipo

snubači po Zoro, ki čaka le dragega Bogdana, ne vedoč, da je padel v bitki. Reči moramo spet, da zaostaja daleč i po koncepciji i plastičnosti opisa in dikciji za mojstrom. Ep ima šest spevov. Zora je imela sen, da jo je dragi poljubil z ledenim poljubom, ki je od njega umrla. Dragi jo tolaži. Toda kmalu ga kliče dolžnost na vojsko proti Turkom. Bogdan se poslavlja, v upu na zmago in srečen povratek. Dã, on upa, da izženo Turke iz Srbije in da dobi nazaj svoj grad Kruševac, odkoder mu izhaja rod (Vraz je napravil iz Bogdana potomca Jugovičev). V tretjem spevu nam slika pesnik bitko pri Sisku in našo zmago; toda Bogdan je izginil, in Zora meni, da so ga Turki vjeli, zvesto ga hoče čakati. Četrti spev nas zelo spominja „Turjaške Rozamunde“:

Pod Turjačkom lipom sedi
s otcem svojim Zora mlada,
k njoj dolaze vitezovi
od istoka i zapada;
k njoj dolaze prosioci
sve gospode izabrane;

Turjaška Zora pa neče nobenega in čaka Bogdana že tri leta. Peti spev: Spet je gostija pod Turjaško lipo, spet prihajajo snubači. Oče jo nagovarja, naj vzame „duždoviča“, doževega sina iz Benetk. On da je že star in bi rad videl kaj vnukov. Ako ga ne uboga, naj mu ne bo več hčerka. Zora ga končno z veliko boleštjo v srcu uboga, ker

— Slovenki vëk poslušnost
biva sveta kô rëč božja.

Šesti spev: Noč je in velika slavnost na Turjaku. Turjačan daje hčerko sinu doževemu. Zunaj pa je silna nevihta, grmi in treska. In v tej nevihti pride k Zori Bogdan. Zora ga objame in vpraša: „Kje si bil tako dolgo? Koliko sem pretrpela, da sem te

1) **Viri:** Dëla Stanka Vraza, I. — V. (1863—1877). Izdanje Matice ilirske. — Stanko Vraz: „Narodne pësmi ilirske“. U Zagrebu, 1837. — Franjo Markovič: „O životu i radu Stanka Vraza“ (Vienac, 1880, br. 36) in ista razprava, razširjena kot uvod k „Izabrane pjesme Stanka Vraza“. Izdanje Matice Hrvatske. — Milivoj Šrepel: „Prešernov utjecaj na Stanka Vraza“. (Spomen cvijeće.) — Ilesičeva razprava o historični podlagi „Babjega klanca“. (Građa, IV., str. 173.) — Rožić: „Slovenski elemenat u Praze“. (Nastavni Vjestnik, VI., str. 20.) — Šulek: „Stanko Vraz kao rodoljub“. (Vienac, 1880, br. 36.) — Petračić. „Črtice o Vrazu“. (Vienac, 1878, br. 35 in 36.) — Dr. A. Murko: „Miklosichs Jugendjahre“.

V razpravo o Stanku Vrazu v prejšnji številki „Dom in Sveta“ se je vrnila neljuba tiskovna pomota. Na strani 353. spodaj beri mesto „vi moške dekllice“ — „vi morske dekllice!“

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

X. Spev.

Na Golgoti.

Golgota! O Golgota!
Ti prestol blede smrti;
po tebi teče žlahтна kri,
kot grozdni sok po trti.

Zakaj te niso, Golgota,
razsuli prej potresi,
da ne bi Njega križala
na tem sramotnem lesi?

Zakaj z oblaki temnimi,
zakrij si lice grozno,
da te ne vidi več oko!
Ni treba! — Vse prepozno!

Že križ stoji, najhujši križ.
Že silne rame širi,
širokorazprostrte, glej,
te hladne ráme štiri.

Presrečen les, preblažen les,
mrtvaška postelj Njemu,
ki bitij vseh je Gospodar
in Stvarnik svetu vsemu.

* * *

In kakor Izak na grmadi,
Gospod na križ je tihovdan
razpel roke, razpel noge,
kot legel bi na solnčno plan,
kjer rujni nagelni dehte,
poljubi rožnate spomladi.

In vendar v grozi vztrepetalo
deviškonežno je telo,
iz duše vstal je tesen vzdih,
in proti nebu je okó
pogledov zrlo žalostnih,
objokano je tugovalo:

Nebo, nebo!
Kako si ti visoko,
da vidiš celi svet.
Nebo, nebo!
Kako si ti široko,
objemaš celi svet.
Le Sina zapuščenega,
do smrti raztepenega,
le Sina nočeš več poznati.
Od vseh reči, od vseh stvari
ničesar kakor križ in kri,
ničesar nima več med brati.

*

Zapelo kladvo je nad Njim,
in žebelj zazvenel,
in zaječale so kosti,
škrlatni vrelec prikipel
iz štirih ran globokih.

Jeruzalemske so žené
zaplakale v solzah obilnih;
kaj prilik so Njegovih
že čule tolazilnih.

Pod križ je Magdaleno
zgrudila bol pekoča.
A s križa kri je lila . . .
Tako ljubezen vroča
za solze vrača — kri.

Kako pa ti si, Mati,
to bitje mogla zreti,
najdražje bitje svoje,
med smrtnimi trepeti?

Kaj nisi vila v strahu
pod križem rok tresočih,
kričala srčnih krikov
nad njim obupajočih?

Kaj nisi od bolesti
neznosne skoprnela
in kakor soha smrti
pod križem tam bledela?

Ne! Ni pogleda
od Sina obrnila.
Ko bil tako je zapuščen,
le materin pogled
ostal je še pri Njem.

Kot dih zefirov
o polumraku s travami
se pogovarja rosnimi:
pogled je Njen
tako se pogovarjal
z Njegovimi očmi,
s krvavimi solzami.

Kot solnčni žar
od rožnih se cvetov
s poslednjimi poljubi
poslavlja na večer:
poljubljal rane Sinove,
v potokih krvaveče.

Kot rosni hlad
 hladilni balzam porosi
 v razpokla suha tla:
 pogled je Njen
 zatopil se blažilen
 v Njegove oči žejne,
 pregrenke ustnice.

Ni krika vzkliknila
 iz težkega srca
 nobenega.
 Ko drugi so pod križem
 ihteli brez tolažbe,
 besneli brez srca,
 divjali brez miru.
 Vsaj eden moral
 poslušati je Njega,
 ko zanje prošnjo zadnjo,
 usmiljeno je zdihoval:
 Odpusti, Oče, jim!
 kaj delajo, ne znajo!

Le Ona Njega,
 le Mati Sina
 je poslušala verno,
 da bi besede
 nobene ne prečula
 z umirajočih usten,
 ki vedno so modrost
 poznale in ljubezen.
 Za vse je Mati poslušala,
 da vsem potem pove:
 Na križu v svojih
 trenutkih najgrenkejših
 odpustil vam je vse.

Ni vila rok
 trepetajočih v strahu,
 ko drugi vili so roke
 od groze in bridkosti,
 od jeze in sovraštva,
 od slepih sto strasti.
 Vsaj eden moral
 daritev je moliti
 skrivnostno križevo.
 Še solnce je temnelo,
 še drevje se je treslo,
 prevzeto od skrivnosti
 velike, neumljive.
 Pa človek — prva stvar —
 ne molil bi daritve,
 ki se daruje zanj?
 Le Mati Sina,
 le Ona žrtev je presveto
 molila z mirnimi rokami
 kot angel v kamen izklesan.
 Molila z vdanimi rokami
 v imenu vseh,
 kar solzna jih dolina
 otrok nezvestih nosi.

Prepolna žalosti
 ni Mati vrgla se pod križ,
 kot sadna veja polna

na tla se zašibi.
 Ko drugi — veje vele —
 odpadle so od debla,
 zavrgli vero v Njega:
 vsaj eden vere
 ni smel Mu prelomiti.

Le Ona sama
 kot steber stala
 ob križu — drugi živi križ;
 le Mati Sinu
 ni vere prelomila:

Ni v roki Tvoji več moči —
 in vendar Ti si Vsemogočni!
 Krvave kaplje Tvoje so
 močnejše nego grozdi sočni.

Besede kot slaboten vzdih
 drhte čez ustne tvoje blede;
 a zemlja preje in nebo
 premine, nego te besede.

Ni diha komaj v Tebi več —
 in vendar Stvarnik si življenja,
 čeprav konča Te grenka smrt,
 s Teboj se vendar vse začenja.

Gospod je glavo
 nalahno sklonil tih in nem,
 obrvi stisnil,
 da zarošenim bi očem
 krvave kaplje
 odtekle vsaj za majhen čas,
 ko izpod krone
 rosile so Mu čez obraz.

Zagledal Njo je
 obličja vsihajočega,
 in poleg blizu
 učenca plakajočega.
 Pozabil nase
 in nanju mislil je samo:
 Ubogi srci!
 Kaj reče jima naj v slovo?

Kaj jima hoče
 namesto sebe dati v dar,
 ko solnce tone,
 zapušča gori zarjin žar.
 Namesto Sina
 le sina more dati spet,
 namesto Mojstra
 učenec gre naj Mater vzet.

S pogledom vdanim
 oba sta gledala na križ,
 kot bi prosila:
 Povej, Zveličar, kaj želiš?
 S pogledom milim
 oba je ganil do srca,
 z besedo tiho
 tolažil zadnjikrat oba.

Skrivnostnolahno,
kot da bi se raniti jo bal;
— Glej! Žena, sin tvoj!
je svoji materi dejal.
Slovesnomirno
kot za brata ga je vzel:
— Glej! Mati tvoja!
učencu svojemu velel.

In kakor olje
skelečo rano pohladi,
beseda „Mati“
učencu žalost pomiri.
A kakor kaplje
močnejše ogenj razplamte
beseda „Žena“
razmuči Materi srce:

Oj, tolažba brez tolažbe!
Hrepenela sem po njej,

našla sem jo, a je huje
v srcu mojem nego prej.

Kak si mogel Stvarnik večni
zameniti se s stvarjo!
Kak si mogel mesto solnca
žarek dati mi samo!

Materi si tuje dete,
tuji roki Mater dal!
kak na tujem rasti mogla
palma bi z domačih tal! — —

*

A tam za križem vadjaj
vojaki so metali:
Komu bi oblačilo
to celotkano dali.

(Dalje.)

Biseri.

Povest. — Spisala Lea Fatur.

(Dalje.)

XV.

Vidonijevi palači se je naselila sreča. Posli so prepevali, iz ust srečne matere se je cedil med in mleko. Dijaki in dijakinje, ki so se poslavljali od gospe, so hiteli žarečih obrazov skozi vežo, se ustavljali na stopnicah in pogledali, če je res, ali se jim le zdi, da jim je stisnila gospa tako znatno vsoto v roko. Mestna ubožnica, sirotišnica, potrebni reveži, vsi so molili za Elvirino srečo.

V rožnati halji, odsev sladkih mislih na licu, hodi Elvira po salonu, ogleduje šopke, ki pokrivajo mizice in klavir, ogleduje kupe posetnic. Same čestitke... Kako čudno, da je nevesta! Kaj ni hotela ravno na pot, da si prisvoji višek ženske samostalnosti, da pokaže svetu, kaj zamore ponosna ženska? Pa je uklonila glavo dolgo negovani tihi ljubezni. Ti je žal Elvira ponosnih sanj? Ne. Lepo je stati sama na vrhuncu, tolažiti se z žensko samozavestjo, kazati svetu, da premore ženska, kar zamore moški. Da se bodo odvadile deklice gledati na moža kot na malika, da se bodo odvadile prižigati kadilo pred njim! Lepo je vse to, a ne zadovoljuje ljubezni željnega ženskega srca. Slajši je hoditi oprta na moževo močno roko po težavni poti. Morda so velike tiste ženske duše, ki vztrajajo ponosne same. Pa večji, močnejši je ženska duša, ki dobiva od moževe vedno

nove moči, ki se dviga v ponižni ljubezni do višine vladarice matere, katere ime in slava živi v poznih potomcih.

Šopek planinskih cvetlic stoji pred Elviro. Nevesta se nasmehne. Šopek jo spominja tihe vasice, kamor je bežala uporna pred materinimi nakanami, pred lastnim srcem. Spominja jo dolgih zimskih večerov, ko so ločile gore snega Gorico od Čepovana, ko je prijemalo mlado učiteljico, da bi zbežala iz vaške pustobe v mestno življenje, k materi. Pa kadar je prišlo pismo polno materinih prošenj — tedaj je vztrajala v zimi in mrazu. Dobrosrčni župnik je prigovarjal zaman trmastemu otroku, zaman se je trudila njegova sestra okrog nje. — Dobra župnikova sestra! Dolge zimske večere je bila Elvirina edina družba. Zdaj je poslala nevesti šopek planinskih cvetlic, srčne čestitke.

Uboga župnikova sestra! Ona je v vrsti sester, ki žrtvujejo vse življenje bratu duhovniku. Da olajšujejo njemu težko usodo, omogočijo uspešnejše delovanje, naložijo sebi težko breme. Skrite sotrudnice svojih bratov, obrekovane in zaničevane od sveta. Šestnajst let je štela župnikova sestra, ko je prišla gospodinjit k bratu. Ljudje so pravili kako nepopisno mična da je bila v svoji plahi ponižnosti, kako je cvetela kot bela lilija v župnišču. Po letu prihaja mnogo letoviščarjev v Čepovan. In zgodilo se je,

Glej, pritekla
kaplja je vodena —
zadrhtela
bridka duša Njena.

Kaj si storil,
ti vojak strupeni?
Dve sta srca
v hipu prebodeni.

Kaj si storil
v besnosti prekruti?
Prvo nosi,
drugo rane čuti.

V prvem vsaj je
kri odtekla zadnja —
ali v drugo
kri se zлива jадna.

A ko je videla Srce
odprto Magdalena,
zamislila je hvalnico
nje duša preiskrena.

Zahvaljen bodi, ti vojak,
zahvaljen bodi tisočkrat,
da si odprl le-to Srce,
ki nam je drago tolikrat.

Nemara ti je nevede,
roko vodilo to Srce,
vodilo nehote roko,
da si Srce prebodel to?

Sedaj pa vem, sedaj pa zrem,
zakaj tako ljubilo si,
zakaj tako trpelo vse
in vse nam odpustilo si.

Kako je ogenj Tvoj žareč
in od ljubezni krvaveč,
kako globoko Tvoje dno,
ne vidi vanje več oko.

Zahvaljen bodi, ti vojak.
Jeklenke tvoje grenka ost
odprla nam je drugi raj
in vso sladkost in vso blagost.

Ali ljudstvo,
drug za drugim nemi,
tiho šli so
po nenadni temi.

Zemlja tresla,
tresla njih se duša:
Mar zagrebe
nas že grobna ruša?

Šli so brzo
kakor divji vrelci:
Morebiti
pa smo hudodelci?

Morebiti
Nazarejec oni
Sin je božji?
Večni, k nam se skloni!

Kdo je tamkaj?
Čudež ta strahotni!
Ni li tamkaj
rajni modri Otni?

Dali smo ga
tja med skale sive.
Kaj da mrtvec
pride spet med žive?

* * *

Na Golgoti
še nekaj src je vdanih,
še nekaj src skesanih
ostalo z Materjo
pod križem žalostno.

Kot val za valom
na morju razdivjanem,
nad Devino je dušo
privrela nova skrb:

Kdo ji bo s križa
Gospoda snel?
In kdo pokopal?
Kateri grob ga bo sprejel?

Ne skrbi, Mati!
Glej, že prihaja
Arimatejski Jožef
in Nikodem iz mesta.
Že neseta tančice
in že dehti mazilo
po Golgoti.

V skrivnostnem strahu
iztrgala sta žeblje
iz krvavečih ran;
v ljubečem trudu
zavila sta v tančice
Gospodovo telo.

Nalahno položila sta
to bitje najčistejše
v naročje najčistejše
v naročje — Materi.

Spet Materi kot v davnih dneh
v naročju Sin počiva —
nekdaj je sanjal sladki sen,
sen smrtni danes sniva.

V oči Mu božje gleda spet.
Kot biserna svetinja
nekdaj je v njih se svetil dan,
a danes noč se zgrinja.

In zopet kakor v davnih dneh
strmi Mu v lica sveta,
nekdaj cvetoča kot pomlad,
a danes vsa brez cveta.

Ne ganejo se ustne več
usehle, posinele,
ko zadnjo so besedo že,
„Dopolnjeno“ velele.

Ne dvignejo se več roke,
ni mar jim več objema;

odkar so križ objemale
jih smrtni mir prevzema.

Ne vzgibljejo se več noge.
Kdor šel je pot kot one,
izmučeno bi koprnel,
kdaj jih k pokoju sklone:

Samo Srce, kot prej nikdar,
sedaj se je razkrilo,
iz grudi gleda vprašajoč:
Kaj nisem vas ljubilo?

(Konec.)

Filozofija romana.

Spisal dr. Leopold Lénard.

Nekdo je rekel, da so ravno najbolj navadne besede večinoma tudi najmanj znane. To, kar nas takorekoč vedno spremlja po vseh stezah našega življenja, obrača navadno najmanj nase človeško pozornost. Ko je začel človek prvič premišljevat, je začel šteti zvezde na nebu, potem se je obrnil k prirodi, ki ga je obdajala, slednjic šele, po dolgem, dolgem blodenju, se je obrnil z razumom tudi nase in začel študirati samega sebe. A tudi tu so mu najprej pale v oči njegove fizične lastnosti in šele pozneje je prišel na to, kar mu je najbližje in najbolj intimno — na delovanje svoje duše.

Roman nas spremlja povsod, iz njega zajemamo neprestano toliko snovi za naše življenje in mu spet oddajamo, kar smo preživeli. Roman je star, jako star; toliko let šteje, kakor človeški rod, kajti začel se je s prvim človekom in se piše neprestano naprej v veliko knjigo življenja.

Kaj je torej roman?

Vprašati po bistvu kakšne stvari, po tem „kaj je“ dotična stvar, po vzrokih in učinkih, se pravi pisati filozofijo dotične stvari. Vsaka stvar ima svoje bistvo, z drugo besedo: ima to, s čim je to, kar je in ni nekaj drugega, vsaka stvar ima svoj vzrok in svoje učinke, vsaka stvar ima torej tudi svojo filozofijo.

Imamo filozofijo vere, filozofijo zgodovine, filozofijo filozofije, filozofijo ljubezni in strasti, lepote in greha, bolesi in smeha, dobrega in zlega, godbe in plesa. Ravnotako govorimo torej tudi lahko o filozofiji romana.

Nemškega pisatelja Görresa je imenoval Napoleon I. peto evropsko velesilo. Še nekoliko bolj konkretno bi lahko dandanes imenovali roman eno iz-

med svetovnih velesil. Kar je segalo poprej samo v življenje posameznikov, sega sedaj v življenje človeške družbe in vsega človeštva, roman je postal socialno „dobro in zlo“. Sedaj, ko imajo posamezni kulturni narodi že precej natančno obdelano zgodovino svojega slovstva in ko imamo še več in deloma izvrstnih del o zgodovinah svetovnih literatur, se bo kdaj morda tudi našel človek, ki se bo posvetil izključno nalogi, da nam napiše filozofično zgodovino romana. Tu bom jaz skušal začrtati meje, med katerimi si predstavljam, da se bo gibala taka razprava.

* * *

Nobena beseda ne izraža vsega tega, kar pomeni. Beseda je vedno tuj denar, ki nikdar ne odda popolnoma domače veljave. Je alegorična slika, iz katere mora človek šele uganiti njen pomen. Tako moramo iz besede šele uganiti idejo, katero pomenja. Še večkrat je pa beseda zastor, ki zakriva idejo, katero imamo v glavi. V tem smislu velja, kar je rekel neki francoski državnik: Besede so zato, da misli zakrivajo.

Nekatere besede izražajo torej nekaj pravega bistva, druge pa čisto nič. Ako slišim n. pr. besedo „evangelij“, vem: „ev“ pomenja v grškem jeziku „veselo“ ali „dobro“, „angelion“ je „novica“, torej „evangelij“ == „vesela“ ali „dobra novica“. Ako slišim besedo hči, ter iščem s pomočjo primerjalnega in zgodovinskega jezikoslovja prvotni pomen te besede, najdem, da je pomenila v prearijskem jeziku isto kot „molzeča“. Torej mi je beseda sama odkrila že vsaj en del mojega pomena, toda nikdar ne odkrije vsega. „Evangelij“ ni samo „dobra novica“ in „hči“ ni samo „molzeča“, ampak opravlja še razne druge posle.

Mater Dolorosa.

Zložil Silvin Sardenko.

Zadnji spev.

Do groba.

Noč prihaja
s tihih holmov,
noč velika.
Odnesimo,
pokopljimo
Rešenika!

Ko bi Njega
v takih ranah
zvezde zrla,
od strahu bi
luči žive
jim pomrle.

Daj, dovoli,
Mati tužna,
da ti smemo
iz naročja
vzeti Sina —
bitje nemo.

Saj ob srcu
materinskem
srce velo
saj ne bo več
od ljubezni
zadrhtelo.

Kaj če gledaš
še tako je
verno, vroče;
več okó se
ne predrami
sanjajoče.

Kaj poljubljaš
Mu obličje
prebledelo?
Saj ne bo mu
prejšnje cvetje
več vscvetelo.

Ali Mati se je Sina
oklenila še tesneje.
Ogenj huje se razvname,
če so vele, strte veje,
in ob Sinu se je mrtvem
duša vnela še močneje:

Ako živega mi niste,
mrtvega mi vsaj pustite,
dokler mi ne bodo grenke
vse solzé nad Njim izlite,
dokler smrt me ne ponese
v dvore svoje tajnoskrite.

Živ ni mogel moj ostati,
mrtev vsaj naj moj ostane;
vaša bila kri škrlatna,
moje pa naj bodo rane;
žrtvoval je vam življenje,
moja pa naj smrt ostane.

Križ je bil Mu smrtna postelj,
jaz gomila bom Mu živa;
kjer je prve sladke sanje,
naj še smrtne sanje sniva:
kjer srce umira moje,
še Njegovo naj počiva.

Daj se vendar,
Mati grenka,
preprositi;
saj ne more
to naročje
grob Mu biti!

Ti nad njim bi
v mnogih solzah
tugovala,
a nobena
v grob ne sme več
solza žala.

Mir in pókoj
v grobu vsakem
biti mora,
a za mir ni
v tem naročju
več prostora.

Tam na vrtu
grob je vsekan
v novo skalo,
kak se bode
pri olivah
mirno spalo!

Arimatejski Jožef
in Nikodem sta vzela
Devici raz naročje
Gospodovo telo.

Mazilila z mazili,
s cvetovi posejala,
v tančice sta povila
Gospodovo telo.

Odšli so proti vrtu.
Glej, prvokrat so nesli
v sprevodu zatopljenem
Gospodovo telo.

In tákrat so na nebu
svetili milijoni,
pozdravljali goreče
Gospodovo telo.

Preblažen grob, preblažen!
Ti prvi tabernakelj,
ki v njem je skrito bilo
Gospodovo telo.

Še en poljub,
pogled prevdan — — —
zaprt je grob.
Sin zakopan.

Na svetu kaj je žalostnih,
zagrnilo se že gomil,
a groba toli tužnega
noben še kamen ni pokrtil.

Ti rožni vrt,
ti grobni gaj,
nikoli več
nam rož ne daj.

Le ti še, mučeniški trn,
na grmu rasti brinovem,
le ti še, materinski plač,
na grobu plakaj Sinovem!

Ah! kam naj grem?
Sprejmite ve me, šume,
med svoje tihe trume!
Tam zjokati se mirno smem.

Ah! kam naj grem?
Vzemite me, vetrovi!
Med vašimi valovi
moj plač izgine kakor nem!

Ah! kam naj grem?
Nosite vi me, holmi!
Na tronu vašem bol mi
usahne z novim dnev!

A tiste šume ni,
in ni ga vetra tega,
vsak holm prenizko sega:
nikjer me bol ne zapusti.

Kdor me bo videl, vsak
zajokal bo nad mano,
dokler ne bo mi dano
oditi s tugo v smrtni mrak.

Sklep.

Nazaj se ptica vrača
v zelene rodne gaje,
ljubezen rada hodi
nazaj na one kraje,
kjer se je v davnih dneh
spočela v srcih dveh.

In zopet se poraja
vsa radost nepokojna,
ves radostni nepókoj,
vsa čuvstva mnogobrojna:
Vse kakor v davnih dneh —
a ne več v srcih dveh.

Na pot skrivnostipolno
po Sinovem trpljenju
na strmo pot bridkosti
po Sinovem vstajenju
Devica marsikdaj
prišla je spet nazaj.

Brez Oljske gore ona
ne mogla bi živeti,
brez Golgote bi k Njemu
ne mogla hrepeneti —
in šla je v sled stopinj,
ki jih je hodil Sin.

Če to bi zemlja znala,
za slednjo bi stopinjo
pognala rožo belo
kot biserno svetinjo;
a ker nihče ni znal,
krvav je sled ostal.

In zopet kakor večkrat
ob jutranji je zori
v globokem hrepenenju
na Oljski stala gori:
Ko bi za hip samó,
pristopil On pred njo.

Z obličjem onim svetim,
neskončno dobrotljivim,
in z onim nasmehljajem
neskončno ljubeznivim
in z onimi očmi,
ki v njih nebo žari.

Tedaj... v sijaju zlatem
zasveti se okrožje,
pred njo je stal v oblaku
ljubezni angel božje:
Ti zvezda jasnih zvezd,
poslušaj rajsko vest!

Sešteta dni so tvojih
pregrenka vsa krdela,
Kalvarija je tvoja
k nebesom prikipela;
večerni čar nocoj —
že večni dan bo tvoj.

Apostoli iz daljne
prihajajo tujine,
da bodo bridka priča,
ko duh jim tvoj izgine,
da bodo tvoj pokop
in videli tvoj grob.

* * *

Odšla je z Oljske gore
v Jeruzalem, v dvorano,
kjer so učenci prvi
nebeško jedli mano.
In zopet kot nekdanj
prispeli v ta so kraj.

Kot tákrat krog Gospoda
v otroškovdanem venci
okolu so Device
vstopili se učenci;
najbližji Janez njen,
prečist in preiskren.

S pogledom materinskim,
predolgim, pregorečim
k apostolom se skloni
strmečim in ihtečim:
„Ah! Mati! Njega ni —
sedaj pa greš še ti!“

„Ne plakajte za mano!
Nikoli vas ne zabim,
tolažba Cerкви tužni
in moč bom srcem slabim,
še bolj bom nego prej
ljubila vas poslej.“

Kjer večna je Ljubezen
za hrano sebe dala,
glej! tam je od ljubezni
umrla Deva žala,
tako se svečin plam
použije v sebi sam.

In kakor žarko jutro
na pomladanski lozi
nebeški žar je sinil
v obličje Dolorosi.
Okrog učencev zbor —
oblaki izza gor...

* * *

Do groba...

Dalj pa, Mati,
s Teboj ne smejo spevi.
In še za te mi v srcu
bude se tihi gnevi.
Nevredni poizkusi
v otroški domišljiji,
če niste v slavo meni,
bodite vsaj — Mariji!

Filozofija romana.

Spisal dr. Leopold Lénard.

(Konec.)

Slednjič je moral priti, kakor „Deus ex machina“, rek: „Umetnost je sama sebi namen!“ ki naj bi rešil naturalizem iz zadrege. Ta odgovor preseka gordijski voz, a ga ne razveže. Iz tega odgovora izvem ravno toliko, kot če bi mi na moje vprašanje odgovoril: Kaj tebi mar! Recimo, jaz pridem k tebi in bi videl pri tebi na steni viseti suknjo, ter bi te vprašal: „Kak namen ima suknja?“ a ti bi mi odgovoril: „Suknja je sama sebi namen“. Ta odgovor gotovo ne bi nikogar zadovoljil.

Človek čuti, da stoji v središču vidne prirode in da se vse, kar je okrog njega, nanaša nanj. Zanj ima vse, kar je zunaj njega, samo pomen, v kolikor mu je koristno ali škodljivo, ga podpira ali ovira v njegovem delovanju in hrepenenju. Ako bi bila umetnost sama sebi namen, bi nastal na zemlji čuden dualizem, dvojna teleologija. En namen sem jaz, drugi pa umetnost, in ker je umetnost od mene neodvisna, me ona nič ne briga, naj hodi svojo pot, jaz pa svojo. Človek se ne bi mogel več ukvarjati z umetnostjo, ako ne bi imela z njim nobenega stika, ker je psihologično nemogoče, da bi človek delal

nekaj, kar mu ne more niti koristiti, niti škodovati, niti ga podpirati v njegovem hrepenenju, niti mu odstraniti ovir. Ako priznamo, da dela človek z namenom, more samo on biti namen svojega delovanja — ker hoče biti srečen, uživati dobroto in lepoto, bodisi tukaj, bodisi na drugem svetu. Ako pa tajimo namen, moramo reči, da dela po nagonu in da proizvaja umetnine kot ptič gnezdo in pajek pajčevino. Potem bi morali pa prevreči vse življenje, vzgojo, šolo, družabni in družinski red, javno in privatno življenje, znanost in umetnost, zgodovino in kulturo, sploh vse, kar je doslej človek ustvaril, in vse, kar ljudi družijo, bi moralo razpasti.

Ker pa gotovo nihče ne želi takih posledic, moramo zavreči absurdno načelo: Umetnost je sama sebi namen.

5. Impresionistična struja.

„Abyssus abyssum invocat.“ Iz naturalizma se je logično razvil impresionizem.

„Najmodernejši“ je izprevidel filozofične slabosti sistema „modernih“. — Kako hitro beži čas! Kar